БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ

38-дахи жэлэй гарана

БҮРЯТ ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Советэй орган

67 (9514) | 1961 оной мартын 19, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй ОБКОМОЙ VI ПЛЕНУМ

1961 ондо хүдөө ажахын продуктнуудые бүри ехээр абажа, гүрэндэ ехээр худалдаха талаар областной партийна организациин зорилгонууд тухай

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь В. Р. ФИЛИППОВЭЙ элидхэлhээ

Ондо газар таряалан- мал ажалай продукт- абаха, тэрэниие гүрэн- лдаха түсэб болон со- ическэ уялганууд энүүд, хүдөө ажахые нь хүргөөхэ хэмжээ- нуд тухай асуудал Центральна Комите- варнин Пленум дээрэ хэлсэгдэhэн байна. рад Коммунистическэ аа хүтэлбэри доро СССР-эй арадай ажа- гөөхэ долоон жэлэй рон дотороо комму- йгуулха агууехэ про- бэлүүлхэ талаар ам- лгаар тэмсэжэ байна нум баяртайгаар тэм- байна.

н жэлэй түсэбэй түр- хоёр жэлдэ промышл- родукци үйлэдбэрилгэ нтээр дээшэлээ. Даа- гадуур шэнэ мүнгөөр нард түхэригэй про- а продукци үйлэдбэ- Мүн хүдөө ажахы талаар ехэхэн ам- уд туйлагдаа. Һүүлэй нжэлэй туршада хүдөө үйлэдбэриие хүргөө- урдань манай орон- гөөгүй алхам хэгдээ.

нь нүхэр Филиппов ажахын түрүүшүүлэй уд хоорондын зүб- аль, март hарануу- о, тэндэ нүхэр Н. С. найлсаа гэжэ онсолон 6э. Мартын 7,8-да Но- кэдэ болоhон хүдөө турүүшүүлэй область- ондын зүблөөн боло- нэ Никита Сергеевич хабаадалсажа, гүнзэ- тай үгэ хэлэжэ, бүхы н, тэрэ тоодо Бурядай ткын хүдөө ажахые нь түргөөр хүргөөхэ рга боломжонуудые хэрэгтэ ехэхэн туhа байна.

нин хүдөө ажахый түр- эй зүблөөндэ хабаа- бүхы колхознигуудта, олон машина заhаба- станцинуудай хүдэл- лтэ, мэргэжэлтэдтэ, н хүдөө ажахын бүхы үлгэлэгшэдтэ Хандалга ябаа.

он дээрэ үнгэрhэн жэ- гүүд болон энэ жэлэй стическэ уялганууд тайгаар харагдаhан, н хүдөө ажахы эрхил- хэдэн дутагдалнууд дэhэн байна. Хүдөө рхилхэ талаар гурбан нуд тухай шангаар . Нэгэдэхеэр, таряа- газар зүбөөр хубаари- гүй. Хоёрдохёор, эбэр- малай, хони, гахайн аруу бэшэ. Гурбада- лүүриин газарай зуун уридэ хүдөө ажахын абалгаар горьтой- ьлдэ орогдоо. Эдэ бү- далнууд манай рес- колхоз, совхозуудта сэхэ хабаадана. Илангаяа эд- лүүриин газарай зуун гектар бүридэ манай колхоз, совхозууд тон бага продукци абана бшуу.

Үнгэрhэн жэлэй дүнгүүд тухай хэлэхэ зуураа, нүхэр В. Р. Филиппов бүхы түрэлэй малай тоо толгой тон ааляар олошорно, илангаяа үнэдэй тоо ехээр олошорногүй гэжэ онсолоҥ тэмдэглээ. Энэ юун дээрэhээ болоноб гэхэдэ мал олоороо hубайрна, үхэл гарза- да ороно. Нёдондо эбэртэ бо- до малай 2 процент, хонидой —7,5, гахайн 20 процент гар- залаа. Зуун эхэ малhаа колхо- зуудта миил 72 тугал, 67 хурь- га, эхэ гахай бүриhөө 14 пор- шоонхо абтаа. Совхозуудта зуун эхэ малhаа 82 тугал, 70 хурьга, эхэ гахай бүриhөө 15 поршоонхо абтаа. Тиигэбэшье нилээд олон тугал, хурьган, поршоонхо үхэhэн байха юм.

Малай ашаг шэмэ үшөөл бага байhаар. Үнгэрэгшэ жэл- дэ колхозуудта үнеэн бүри- hөө 1384 килограмм, совхо- зуудта—1666 килограмм hүн hаагдаа. Хонин бүриhөө кол- хозуудта 2,7 килограмм, сов- хозуудта 2,9 килограмм ноohон хайшалагдаа. Тахяа бүриhөө колхозуудта 55 үндэгэ, совхо- зуудта 54 үндэгэн абтаhан байна. Гүрэндэ худалдагда- hан малай дунда зэргын шэг- нүүр эбэртэ бодо малаар кол- хозуудта 270, совхозуудта 287 килограмм, хонидой шэгнүүр 41—42, гахайн 77—78 кило- грамм болоhон байха юм.

Мүнөө үедэ республика до- торнай зуу гаран томо колхоз, 20 гаран совхоз тоологдоно. Эдэнэй мэдэлдэ айхабтар ехэ сабшалангай, таряалангай га- зар үгтэнхэй. Тэдэндэ хүсэ ехэтэй техникэ даалгагданхай. Хэрбээ энэ ехэ арга боломжо- нуудаа зүбөөр хэрэглэжэ, га- зараа hайса үhалдаг болбол ороohо таряанай, үбhэ ногоо- ной баян ургаса жэл бүри аб- таха байhаниинь элитэ. Урда- ниинь Байгал шадарай таряа- шад газараа үhалаад, десяти- нэ бүриhөө 120 пүүд хүрэтэр таряа хуряадаг байгаа. Мү- нөөшье манай түрүүшүүл нимэ ургаса абана.

Саашадаа мяха, hү, ноohо болон мал ажалай бүсад про- дуктнуудые эрид ехээр абадаг болохын тула ороohо таряа болон малай тэжээл элбэгэр бэлэдхэжэ абаха хэрэгтэй гэ- жэ партиин Центральна Ко- митет манай урда шанга эрил- тэ табина. Энэ эрилтые бэе- лүүлхын тула газараа зүбөөр хубаарилан ашаглажа, хүдөө ажахын ургамалнуудай баян ургаса түйлаха гээшэ манай дайшалхы зорилго болоно.

Манай хүршэ Эрхүүгэй об- ласть манhаа 200-гаад мянган гектар таряалангай газараар ехэ байгаад, манhаа аяар7—8 дахин ехэ таряа гүрэндөө ху- далдана бшуу. Тэдэнэр зуу мянга шахуу гектар газарта шэмэ ехэтэй хүсы үбhэ тари- жа, гектарай 25—50 центнер үбhэ ургаана. Эдэнэрhээ жэ- шээ абамаар.

Республикадамнай ороohо таряанай ургаса гектарай оройдоол 7,9 центнер болоно. Таряалангаймнай ехэхэн тал- майе ургаса багатай овёс эзэлнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ ороohо таряанай талмай ни- лээд хорohон байна. Байгша ондо манай республика гүрэн- дөө 80 мянган тонно таряа ху- далдаха уялгатай. Тиимэhээ таряалангаа зүбөөр хубаарил- жа, тэндээ ороohо таряа, нэн түрүүн шэниисэ, ячмень ехээр тариха болонобди.

Аймагуудай ороohо таряа- най сортнуудые туршадаг станцинуудай шэнжэлэлгын ёhоор манай республикын ай- маг бүхэндэ ячмень hайн ур- гаса үгэнэ. Жэшээнь, Кабан- скын, Түнхэнэй, Яруунын ай- магуудта гектар бүриhөө 28—29 центнер ячмень хуряагда- на. Ушар иимэhээ мал тарга- луулхада шухала хэрэгтэй ячмень саашадаа бүри ехээр тариха шухала.

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай зарим ажахын хүтэлбэрилэг- шэд ямаршье шалтагаангүй- гөөр ургаса ехэ үгэдэг үнэтэ ургамал—шэнниисэ тарилгаяа хороожо байhан байна. Энэ тон буруу ябадал гээшэ. Юуб гэхэдэ, манай республи- ка дотор гектар бүриhөө 25—29 центнер хүрэтэр ургаса үгэ- дэг сортын шэниисэ бии. Жэ- шээнь, «Онохойская 4», «Се- ленгинская», «Лютесценс—62» сортын шэниисэ үгаа ехэ урга- са үгэдэг. Саашадаа шэний- сын тарилгын талмайе үргэд- хэхэ шухала.

Ургаса багатай овёс элдэб хэрэгсэлдэ тарижа, нилээд хо- хидолдо ородог тухайгаа элид- хэлшэ тодорхойгоор хэлээ. Мүнөө таряалангаймнай аяар дүшөөд процентые овёс, зелёнко эзэлнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ малдаа тэжээл бэлдэхэмнай гэжэ шалтаг баряад лэ дуран соогоо зелёнко таридаг болошонхой. Хэрбээ тэрэ зелёнкоёо хуряажа шадаагүй hаа хонидоо адуулхамнай гээд ор- хижорхидог заншалтай болон- хой. Теэд энэнь экономическа талаараа ямаршье аша үрэгүй байха юм.

Олон жэлэй дүнгүүд дээрэ- hээ харахада, эгээн hайн га- зарта овёс тарихада гектарай 20—25 центнер гарадаг. Энэнь ехэдхэдээл 2500 тэжээлэй еди- ницэ болоно. Тиин ячмень та- рибал, гектар бүриhөө 3—4 мянга тэжээлэй единицэ ху- ряажа болохо байна. Зелёнко бүришье бага тэжээлэй еди- ницэ үгэнэ. Юуб гэхэдэ, зе- лёнкоёо урдынхи шэнги боол- то боожо, hүүдэр газар ногоо- ноор хатаажа абтанагүй ха юм. Мүнөө колхоз, совхозуу- дай хуряажа абадаг зелёнко овёсой hайн hолоомohоо юу- гээрээшье илгаагүй гээшэ. Тиимэ болохолоороо зелёнко тарилгада хэрэглэгдэhэн үрэ- hэ, хүнүүдэй хэhэн ажал, үрэ- жэлтэ газар эзэлhэнэй, трактор машина хэрэглэhэнэй гар- гаша харюулагданагүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Зелёнко тэжээлэйнгээ та- лаар тон бирагүй, тэрээндэ бе- лок, углевод болон бүсад шэ- мэтэ зүйлнүүд байхагүй. Тиимэ хадань тэрэниие хонидhоо байха эбэртэ бодо мал дура- гүйгөөр эдидэг. Нүгөө талаа- раа колхоз, совхозуудай хү- тэлбэрилэгшэд зелёнко тарил- гаараа hанаагаа амараад лэ, сабшалангаа hайжаруулхаяа болишоohой.

Сабшалангаа хүреэлээгүй, муугаар үhалжа, наг шэбхээр hайса үтэгжүүлээгүй байhан дээрэhээ тэндэхи үбhэ ногоо- ной ургаса тон бага болошоо, сабшалан дээрэ хяаг, клевер гэхэ мэтэ шэмэтэ үбhэн ургаа- хаа болижо, тэндэ ехэнхидээ нарhан үбhэ гарана.

Мүнөө үедэ сабшалан hай- жаруулха, тэндээ шэмэтэй но- гоо ургуулхын тула колхоз, совхозуудай ажалшадай хү- сые элсүүлхэ шухала болоод байна.

Колхоз, совхозуудта кукуруза ехээр тарижа, тэрэнэй ургасые эрид дэшэлүүлхэ тү- шаа элидхэлшэ горьтой анха- рал хандуулба. Кукурузагүй- гөөр саашадаа ажахыгаа урагшань ябуулха аргамнай hалаа. Энэ үнэтэ ургамалда анхарал табяад, тэрэниие ургуулхын тула эрхим хүнүүдые томилоод, тэдэндэ туhалаад байбал, кукурузын баян ургаса аймаг бүхэндэ абтаха гэжэ, түрүүшүүл элишэлжэ үгөө. Гектар бүриhөө 1000—1200 центнер кукурузын ногоон набша ургуулдаг нүхэд Гал- данов, Дампилов, Гонсорунов гэгшэд ёhотойл манай саа- шанхи замые заагшад гээшэ. Энэ талаар Кяхтын аймагай кукурузашадай дүй дүршэлые республикын бүхы колхоз, совхозуудта хэрэглэхэ гээшэ эгээн шухала зорилго болоно. Шэниисэ, ячмень ехээр тари- хынгаа хажуугаар кукурузын тарилгын талмайе эрид үргэд- хэхэ болонобди. Кукурузын тарилгые үргэдхэжэ тэрэнэй баян ургаса абаха гэжэ ороо- доогүй хүнүүд мүнөө үеын эрилтые ойлгоогүй, гээгдэнги hаналтай хүнүүд гэжэ тоолог- дохо болоно. Кукурузал ур- гуулжа шадаа hаа мяханшье, hүншье ехээр абтаха байhа- ниинь элитэ. Хэрбээ кукуруза- да зохид газар таhалаад, тэ- рэнээ саг соонь үhалаад, hай- са үтэгжүүлээ hаа, баян урга- са эрхэ бэшэ абтаха гэжэ түрүүшүүл сэхэ мэдүүлнэ. Тиимэhээ колхоз, совхозуудай до- торой бүхы арга боломжонуу- дые хэрэглэжэ, кукурузын баян ургаса түйлаха гээшэ манай дайшалхы зорилго мүн.

Адуу малаа тэжээлээр хү- сэд хангахын тула тарилгын- гаа талмайе али болохоор үр- гэдхэхэ шухала. Энээн тушаа пар дээрэ намарай хара таряа тарибал угаа ехэ ашатай бай- на. Юуб гэхэдэ, республика доторнай 220—230 мянган гек- тар пар бэлдэгдэдэг. Хэрбээ пар болохо газарта намартаа хара таряа тарибал, хойто жэ- лынь июниин 20 болотор тэрэ- ниие сабшажа абахаар болод- ог. Удаань хахалагдаhан пар сэбэр парта оробол юугээрээ- шье дутахагүй байна. Зүгөөр колхоз, совхозуудай зунай эхин hарада бэлшээриин но- гооной хожор байхада малаа намарай хара таряа сабшажа эдеэлүүлхэ аргатай болохо бшуу. Тиимэhээ энээн тушаа бодожо үзэхөөр болоо.

Малаа белок ехэтэй тэжээ- лээр хангахын, мүн газараа азодоор баяжуулхын тула бо- бово ургамалнуудые ехээр та- риха саг ерээ. Илангаяа горох, овёс викэ хоёрые холижо та- рихада зохид.

Айхабтар ехэ ашаг шэмэтэй сахарай свёкло тарижа, мал- даа эдюулхэ хэрэгтэ ехэхэн анхарал табиха болонобди. Мүнөө дээрээ энэ үнэтэ ургамалые тарихаhаа олохон хү- нүүд айгаад байhан хэбэртэй. Энэ буруу гээшэ. Турнепс ур- гадаг газартал сахарай свёкло тэрэнhээ дутуугүй ургаса үгэ- хэ байна. Тэжээлэй единицын тоогоор, сахарайнгаа шэмээр энэ бүхы ургамалнуудые ди- лэдэг. Зүгөөр энэ ургамалые ургуулхын тула ехэхэн ажал хэрэгтэй байна. Сахарай свёк- ло ургуулха талаар Бичурын аймагай колхозууд ехэхэн дүршэлтэй болонхой. Зорилго юуб гэхэдэ, Бичурын аймагай свёклошодой дүй дүршэлые шудалжа, хаа хаанагүй саха- рай свёкло тарижа, баян урга- са туйлаха хэрэгтэй.

Байгша ондо 80 мянган тон- но таряа, 43,1 мянган тонно мяха, 90,1 мянган тонно hү, 5559 тонно ноohо, 18,1 миллион үндэгэ гүрэндөө худалдаха уялгатайбди. Хүдөө ажахын продуктнуудые эрид ехээр абадаг боложо, гүрэндөө ху- далдаха талаар үнгэрэгшэ жэлдэ Мухаршэбэрэй, Бичу- рын, Заиграйн, Кяхтын айма- гай түрүү колхозууд hайн жэ- шээ харуулhан байна. Тэдэнэр малайнгаа тоо толгой олошо- руулхынгаа хажуугаар гүрэн- дөө нилээд ехэ мяха худалда- hан байха юм. Тиигэбэшье Баргажанай, Түнхэнэй айма- гай колхоз, совхозууд эбэртэ бодо мал олоор үсхэбэрилхэ айхабтар ехэ арга боломжотой аад, тэрэнээ хэрэглэнэгүй, гү- рэндөө мяха үшөөл бага ху- далдана. Зэдын, Яруунын, Сэ-

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

Н. С. Хрущев Алма-Ата ерэбэ

АЛМА-АТА, мартын 17. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущев Алма-Ата ерэбэ. Н. С. Хрущев Казахстанай хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөндэ хабаадалсаха юм.

Н. С. Хрущев республикын ниислэл хото орохо замдаа «Рославльский» гэжэ хониной совхоздо буугаа.

Парижай коммунын 90 жэлэй ойдо зорюулагдаhан научна сесси

МОСКВА, мартын 17. (ТАСС). Совет арад, социалистическэ лагериин бүхы ажалшад, бүхы түрүү хүн түрэлтэн Парижай коммунын 90 жэлэй ойе hайнаар тэмдэглэжэ байна. Марксизм-ленинизмын, ниитын науканууудай академиин, КПСС-эй ЦК-гэй дэргэдэхи партийна дээдэ hургуулиин нэгэдэмэл научна сесси мүнөөдэр Москвада нээгдээ. Уласхоорондын коммунистическэ, худэлмэришэнэй худэлөөнэй түүхэдэхи энэ гайхамшагта үдэртэ туе сесси зорюулагдаа.

Партийна дээдэ hургуулиин ленинскэ аудиториде сесси худэлмэреэ эхилээ, эндэ 1919 ондо Владимир Ильич Ленин үгэ хэлэhэн юм.

Ниислэл хотын ниитын түлөөлэгшэд, эрдэмтэд-түүхэшэд, Россидахи революционно худэлөөндэ хабаадагшад сессидэ хабаадалсана.

КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гэй дэргэдэхи марксизм-ленинизмын институдай директор П. Н. Поспелов заседани нээбэ.

Түүхын науканууудай доктор профессор И. С. Галкин «Парижай коммунын 90 жэлэй ой, тэрээнэй революционно ёhо заншалнууд» гэhэн темээр элидхэл хэhэн байна. «Пролетарска интернационализм—Парижай коммунын туг мүн», «Парижай коммуна, I Интернационал» гэhэн мэдээсэлнүүд сессинин программада оруулагдаа.

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Наран сэсэгэй, мүн тоhолиг бусадшье ургамалнуудай үрэhэ гүрэндэ тушааhан колхозуудта жмых худалдаха тухай

«Наран сэсэгэй, мүн тоhолиг бусадшье ургамалнуудай үрэhэ гүрэндэ тушааhан колхозуудта жмых худалдаха тухай» тогтоолые СССР-эй Министрнүүдэй Совет баталан абаа. Наран сэсэгэй, лёной, улhанай, тоhолиг, мүн тоhолиг-эфирэй бусадшье ургамалнуудые ехээр абажа, гүрэндэ худалдахын тула колхозуудай материальна урмашалгые дээшэлүүлхэ зорилгоор ССР Союзай Министрнүүдэй Совет нигэжэ тогтоohон байна:

Тоhолиг ургамалнуудай үрэhэ тушааhан колхозуудта 1961 онhоо эхилжэ нимэ хэмжээнэй жмых худалдаха:

(килограммаар)

	худалдаха түсэб тэнь оруулалсан	худалдаха түсэб-hөөнь гадуур
Гүрэндэ худалдаhан центнер үрэhэнэй түлөө:		
Наран сэсэгэй, кунжудай, арахисай эдеэ хоолдо ородог магай, ажгоной, тминэй, фенхелиин, анисай түлөө	15	30
лен-курдяшай, лен-долгунецэй, улhанай, горчицын, hархяагай, рапсын, сафлорой, кориандрын, периллын, кользын, ляллеманциин, крамбе гэжэ ургамалнуудай үрэhэнэй түлөө	25	50
соеын, клещевинын түлөө	35	70

Хүнгэдхэгдэhэн мүнөөнэй сэнгээр жмых худалдаха.

КПСС-эй ЦК-дэ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Ленинскэ шангуудые олгохо худэлмэриие саашадань hайжаруулха тушаа асуудалые КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет хаража үзэhэн байна.

Совет наука, техникэ, арадай ажахы болон культура хүргөөлгэдэ ехэ хубитаяа оруулдаг эрдэмтэдые, инженерно-техническэ худэлмэрилэгшэдые, уран зохёолшод болон искусствын ажал-ябуулагшадые урмашуулхын зорилгоор наука, техникын талаар зохёолнуудые бэшэhэнэйнь түлөө жэл бүри үгтэдэг Ленинскэ шангуудые 42-hоо 60 хүрэтэр олошоруулха, литература, искусствын, журналистика, публицистикын талаар—10-hаа 16 хүрэтэр олошоруулха гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тогтоогоо.

Бүхы союзна республикануудта бии болгогдоhон научна зохёолнууд болон ухаалан зохёолгонуудые, литература, искусствын зохёолнуудые элирүүлжэ, бүхы талаhаань зүбшэн хэлсэхын тула комитедүүдэй секцинүүдэй, пленумүүдэй худэлмэридэ союзна республикануудтахи наука, техникын талаар элитэ ехэ мэргэжэлтэдые, литература, искусствын ажал-ябуулагшадые олоор хабаадуулхыень СССР-эй Министрнүүдэй Содэй дэргэдэхи наука, техникын талаар Ленинскэ шангуудые олгохо комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи литература, искусствын талаар Ленинскэ шангуудые олгохо комитедтэ даалгагдаба. Ленинскэ шан олгохоор зуушалагдаhан литература, искусствын, журналистика болон публицистикын зохёолнуудые хаража үзэхэдөө олонациональна социалистическэ культура хүргөөлгэдэ, коммунистическэ обществын шэнэ хүниие хүмүүжүүлгэдэ тэдэ зохёолнуудай али зэргын удхашанартай байhыень харадаа абаха шухала.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи наука, техникын талаар Ленинскэ шангуудые олгохо комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи литература, искусствын талаар Ленинскэ шангуудые олгохо комитедтэ союзна республикануудай наука, техникын, литература, искусствын, журналистикын элитэ ехэ ажал-ябуулагшад нэмэжэ оруулагдаа.

Түрүүшүүл—замыемнай заагшад

...публикын хүдөө ажахын ...н бүриhөө 2220 литр hү ...дайнгаа шэгнүүрые ...о зуун эхэ хонин бүриhөө ...hаалишан **С. Галсанова**; хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөндэ hаahан «Заветы Ильича» сүүдхэдээ 600—600 граммаар 147 хурьга абажа түлжүүлhэн Ахын аймагай «Улаан Аха» хабаадаhан түрүүшүүл: (зүүн (Прибайкалиин аймаг) колхозой нэмээтээ; үбэлэй үедэ даадаг Мухаршэбэрэй аймагай «Знамя колхозой хонишон **Е. Хаптагаева** гарhаа) нёдондо «С-6» комбайнаар түрүү hаалишан **В. И. Колоколова**; тугалнуудайнгаа шэгнүүрые тус Ленина» колхозой ахалагша үнгэрhэн жэлдэ 100 эхэ хонин 563 гектар таряа хадаhан Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» бүридэнь сүүдхэдээ 750 граммаар хонишон **Ф. Г. Федоров**; нёдондо үнеэн бүриhөө 122 хурьга абажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлээ. Кударын совхосой (Кяхта) комбайнер **Г. Д. Цыбиков**; үнгэрhэн жэл- hарада даадаг колхозой тугалнан **А. Копосова** үнгэрhэн январь Кударын совхозой (Кяхта) тугалнан **М. Жамьянова**; Сэлэнгын аймагай «Эрдэм» бүриhөо 1800 литр hү haahan

Л. Хайдуровай фото.

КПСС-эй ОБКОМОЙ VI ПЛЕНУМ

1961 ондо хүдөө ажахын продуктнуудые бүри ехээр абажа, гүрэндэ ехээр худалдаха талаар областной партийна организациин зорилгонууд тухай

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

лэнгын аймагуудта адуу мал олоороо гарзалжа, мяха абалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ нилээд һаад хүргэһэн байна.

Мал ажалай продуктнуудые саашадаа ехээр абахын түлөө юу хэхэ хэрэгтэйб гэжэ элидхэлшэ тодорхойгоор хэлээ. Нэн түрүүн үнеэдээ зүбөөр харуулхалха, һайнаар эдеэлүүлэн һааха хэрэгтэй. Үнеэдые уянгүйгөөр һула байлгажа харуулхалха тушаа Н. С. Хрущевой заабариие хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ шухала болоно. Жэлдээ 1300—1600 литр һү үгэдэг үнеэдые уяжа тулиһанай хэрэг бии гээшэ гү? Үнеэдэй байрада үбэлдөө угаа шинигтэй байдаг. Дэбдихэрэй муу дээрэһээ үнеэд нойтон дээрээ хэбтэдэг, тиигээд газаашаа хуйтэндэ гарахадаа ехээр ядалдадаг гээшэ. Ушар иимэһээ 1961 оной намарһаа эхилжэ жэлдээ 3 мянган литр һү үгэдэггүй үнеэдые уянгүйгөөр һула байлгадаг болохо эрилтэ обкомой пленум ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ табиха ёһотой. Тиимэһээ зундаа үнеэдэй байрые хубилгаха, тэндэ дэбдихэ дэбдихэр эртэнһээ бэлдэхэ бологдоно. Мишин һанахада, үнеэдэй байрада хохир дэбдибэл зохид. Зарим хүнүүд хохир бэлдэхэдэ аргал шабааһан хайша хэрэгээр хэрэглэгдэнэ гэжэ хэлсэлэг. Тэд энэнь буруу. Юуб гэхэдэ, хуурай шэбхэ малай шээнэ шэнгээжэ, бүри һайн үтэгжүүлгэ болодог. Иимэ шэбхээр кукурузын поли үтэгжүүлбэл, ургасань эрид дээшэлхэ байна. Мүн малай доро дэбдихын тула хюрөөгэй хибэдэһэ бэлэдхэжэ абахада һайн.

Үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлхын тула кукурузын силос ехээр бэлэдхэжэ абаха хэрэгтэй. Тиин кукурузын зарим силос полиин захада газар дээрэ дарахада болохо байца. Полиин захада дарагдаһан силосые сентябрь, октябрь, ноябрь һарануудта малаа туужа абаашаад эдеэлүүлхэдэ болохо бшуу. Энэ ушарта силосэй ногоо холо зөөхэ хэрэггүй, мүн малай шабааһан полидоо дүтэлжэ үгэхэ ха юм. Силос холо газар зөөхэдэ шэмэ шүүһеэ гээдэг байна.

Ногооной хагдараад байха үедэ, августын 2-дохи хахадта, сентябрь, октябрь һарада малые ногоон тэжээлээр хангахын тула тэжээлэй капуста тарихада һайн.

Эбэртэ бодо малые саашадань олошоруулхын, мяха ехээр абахын тула тугалнуудые һайнаар түлжүүлхэ шухала байһан тухай элидхэлшэ тогтожо хэлээ. Мүнөө үедэ тугалнуудые жэлтэйдэнь 3 центнертэй болгодог эрхим тугалшад аймаг бүхэндэ бии боложо байна. Зорилго юуб гэхэдэ эдэ түрүү тугалшадай дүй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо шухала.

Хонин ажалаа саашадаа яажа һайжаруулха туншаа нүхэр Филиппов тогтоо. Урдань хурьгад элдэб үбшэнһөө боложо ухэнэ гэжэ тоолодог байгаабди. Теэд бодото дээрээ тиимэ бэшэ байшоо. Мүнөө ажахын тоосоондо ороод байһан Хэжэнгын совхозой хонишод хурьгадаа нэгэшье гарзада оруулангүйгөөр түлжүүлжэ байнхай. Ушар юуб гэхэдэ, эхэ хонид һайн тамиртай байхадаа нооһоёошье гээхэгүй, хурьгадаашье һайса тэжээдэг байна. Тиимэһээ хаа хаанагүй ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ шухала болоно.

Хүдөө ажахыгаа саашадань эрид хүгжөөжэ, газар тарялангай, мал ажалай продуктнуудые гүрэндөө ехээр худалдадаг болохын тула ажалаа зүбөөр хүтэлбэрилхэ, хүнүүдэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри оролдосотойгоор ябуулха, социалистическэ мүрысөө тодорхойгоор эмхидхэхэ эрилтэ табигдана. Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үдэр бүри фермэ дээгүүрээ ябажа, ажалаа һайса мэдэжэ, хүнүүдые абаһан уялгаяа бэелүүлхэ хэрэгтэнь зоригжуулжа байха үүргэтэй. Тиигэбэшье зарим нэгэн хүтэлбэрилэгшэд хэды үнеэтэйшье байһанаа һайса мэдэнгүй ябадаг. Тэрээн дээрэһээ боложо худал хуурмаг мэдээнүүдые дээшэнь хүргэжэ, гүрэнөө мэхэлдэг.

Мүнөө үедэ ажал хэрэгээ һайса мэдэжэ хүтэлбэрилхэ эрилтэ хэгдэнэ. Жэшээнь, үнеэдые хайшан гээд һаабал ехэ һүн гарахаб гэжэ хүтэлбэрилэгшэд ойлгохо ёһотой. Колхоз, совхозуудай олохон һаалишад үнеэдые адхаарда һаахынгаа орондо хурганайнгаа үзүүрээр шобтордог буруу заншалтай.

Партийна организацинууд социалистическэ мүрысөөнэй дүн фермэ дээрэ гаргахадаа үнеэн бүриһөө дунда зэргээр хэды литр һүн һаагдааб гэжэ харадаг. Тиин али үнеэн хэды литрээр һүеэ дээшэлүүлээб гэжэ гү, али доошонь оруулааб гэжэ һонирходоггүй. Иигэжэ миин юрэнхы дээрэ абажа мүрысөөнэй дүн гаргахада аша үрэ багатай байдаг. Саашадаа партийн райкомууд, партийна эхин организацинууд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд үнеэн бүриһөө гараха һүн хэрэ хүсэдөөр абтанаб гэжэ шалгаха, социалистическэ мүрысөө тодорхойгоор хүтэлбэрилхэ уялгатай.

Хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг ехээр абаха хэрэгтэ манай промышленна предприятинууд колхоз, совхозуудта ехэхэн туһа хүргэхэ аргатай гэжэ элидхэлшэ мэдүүлбэ. Илангаяа мал ажалай хүндэ хүшэр хүдэлмэрине оньһожоруулха, кукурузын поли дээрэ наг шэбхэ зөөхэ хүдэлмэридэ бодото туһаламжа тэдэнэр хүргэхэ болоно.

Ажахын болон партийна хүтэлбэрилэгшэд хүдөө ажахыгаа шадабаритай һайнаар хүтэлбэрилжэ, энэ жэлдэ абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлхын тула бүхы арга боломжонуудаа элсүүлхэ уялгатай.

***

Элидхэлэй һүүлээр үгэ хэлэлгэн боложо, КПСС-эй Хориин райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Сахьянов** түрүүлэн үгэ абаба.

— Манай аймагай ажалшад түрэл партиингаа XXII съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө шармайн ороолдожо байна,— гэжэ тэрэ хэлэнэ.—Үнгэрэгшэ жэл урда жэлэйхиһээ гүрэндэ мяхан һүн, нооһон нилээд ехээр худалдагдаа, эбэртэ малай тоо толгой 16 процентээр, тэрэ тоодо үнеэдэй —13, хонидой —6, гахайн — 79 процентээр олошороо. Гэбэшье абаһан уялгаяа бүхы талаарань дүүргэжэ шадаагүйбди.

Энэ жэл үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ мяха 21 процент, һү — 13, нооһо—8,5 процент ехээр гүрэндэ худалдаха, эбэртэ малай тоо толгой 12,3 процент, тэрэнэй тоодо үнеэдэй —29, хонидой —17, гахайн —11 процентээр олошоруулхаар уялга абаабди. Абаһан уялгаяа дүүргэхын түлөө аймагаймнай колхознигууд, совхозой хүдэлмэришэд шанга тэмсэл хэжэ байна.

Урда жэлиүүдтэ тарилгымнай талмайн 40 процентые овёс эзэлдэг байгаа. Мүнөө жэл энэ ургамалые хоёр дахин багаар тарихабди. Овёсой орондо шэнинсэ, кукуруза, ячмень ехээр таригдаха. Жэшээлхэдэ, ячмень тариха талмай урда жэлэйхиһээ дүрбэ дахин ехэ болохо юм. Тэрээнтэй хамта үбһэ ногооной ургаса эрид дээшэлүүлэгдэхэ. Мүнөө кукуруза тариха поли, сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргагдажа байна.

Манай нютагта хура бороон багаар ородог, ходо ган гасуур боложо байдаг. Таряа, ногооной үндэр ургаса абахын түлөө газараа үһалха болонобди. Энэ талаар горьтой юумэ үшөөл хэгдэнэгүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Аймагай совхоз, колхозуудые ажахын тоосоондо оруулха талаар нилээд хүдэлмэри хэгдээ. Мүнөө зуу мянга гаран толгой хониной отарануд ажахын тоосоондо ороод байна. Ажахын тоосоондо ороһон комплексно бригадануд байгуулагдажа, тэдээндэ тарилгын газар, техникэ даалгагданхай.

Ажахымнай бүхы амжалтануд ажалша зонһоо, кадрһаа дулдыдаха юм гэжэ бидэ һайн мэдэнэбди. Тиимэһээ ажалшадай ажабайдал, ажахын тоосоондо ороһон дүй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо шухала.

Хонин ажалаа саашадаа яажа һайжаруулха туншаа нүхэр Филиппов тогтоо. Урдань хурьгад элдэб үбшэнһөө боложо ухэнэ гэжэ тоолодог байгаа. Теэд бодото дээрээ тиимэ бэшэ байшоо. Мүнөө ажахын тоосоондо ороод байһан Хэжэнгын совхозой хонишод хурьгадаа нэгэшье гарзада оруулангүйгөөр түлжүүлжэ байнхай. Ушар юуб гэхэдэ, эхэ хонид һайн тамиртай байхадаа нооһоёошье гээхэгүй, хурьгадаашье һайса тэжээдэг байна. Тиимэһээ хаа хаанагүй ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ шухала болоно.

Хүдөө ажахыгаа саашадань эрид хүгжөөжэ, газар тарялангай, мал ажалай продуктнуудые гүрэндөө ехээр худалдадаг болохын тула ажалаа зүбөөр хүтэлбэрилхэ, хүнүүдэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри оролдосотойгоор ябуулха, социалистическэ мүрысөө тодорхойгоор эмхидхэхэ эрилтэ табигдана. Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үдэр бүри фермэ дээгүүрээ ябажа, ажалаа һайса мэдэжэ, хүнүүдые абаһан уялгаяа бэелүүлхэ хэрэгтэнь зоригжуулжа байха үүргэтэй. Тиигэбэшье зарим нэгэн хүтэлбэрилэгшэд хэды үнеэтэйшье байһанаа һайса мэдэнгүй ябадаг. Тэрээн дээрэһээ боложо худал хуурмаг мэдээнүүдые дээшэнь хүргэжэ, гүрэнөө мэхэлдэг.

Мүнөө үедэ ажал хэрэгээ һайса мэдэжэ хүтэлбэрилхэ эрилтэ хэгдэнэ. Жэшээнь, үнеэдые хайшан гээд һаабал ехэ һүн гарахаб гэжэ хүтэлбэрилэгшэд ойлгохо ёһотой. Колхоз, совхозуудай олохон һаалишад үнеэдые адхаарда һаахынгаа орондо хурганайнгаа үзүүрээр шобтордог буруу заншалтай.

Партийна организацинууд социалистическэ мүрысөөнэй дүн фермэ дээрэ гаргахадаа үнеэн бүриһөө дунда зэргээр хэды литр һүн һаагдааб гэжэ харадаг. Тиин али үнеэн хэды литрээр һүеэ дээшэлүүлээб гэжэ гү, али доошонь оруулааб гэжэ һонирходоггүй. Иигэжэ миин юрэнхы дээрэ абажа мүрысөөнэй дүн гаргахада аша үрэ багатай байдаг. Саашадаа партийн райкомууд, партийна эхин организацинууд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд үнеэн бүриһөө гараха һүн хэрэ хүсэдөөр абтанаб гэжэ шалгаха, социалистическэ мүрысөө тодорхойгоор хүтэлбэрилхэ уялгатай.

Хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг ехээр абаха хэрэгтэ манай промышленна предприятинууд колхоз, совхозуудта ехэхэн туһа хүргэхэ аргатай гэжэ элидхэлшэ мэдүүлбэ. Илангаяа мал ажалай хүндэ хүшэр хүдэлмэрине оньһожоруулха, кукурузын поли дээрэ наг шэбхэ зөөхэ хүдэлмэридэ бодото туһаламжа тэдэнэр хүргэхэ болоно.

Ажахын болон партийна хүтэлбэрилэгшэд хүдөө ажахыгаа шадабаритай һайнаар хүтэлбэрилжэ, энэ жэлдэ абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлхын тула бүхы арга боломжонуудаа элсүүлхэ уялгатай.

***

Элидхэлэй һүүлээр үгэ хэлэлгэн боложо, КПСС-эй Хориин райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Сахьянов** түрүүлэн үгэ абаба.

— Манай аймагай ажалшад түрэл партиингаа XXII съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө шармайн ороолдожо байна,— гэжэ тэрэ хэлэнэ.—Үнгэрэгшэ жэл урда жэлэйхиһээ гүрэндэ мяхан һүн, нооһон нилээд ехээр худалдагдаа, эбэртэ малай тоо толгой 16 процентээр, тэрэ тоодо үнеэдэй —13, хонидой —6, гахайн — 79 процентээр олошороо. Гэбэшье абаһан уялгаяа бүхы талаарань дүүргэжэ шадаагүйбди.

Энэ жэл үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ мяха 21 процент, һү — 13, нооһо—8,5 процент ехээр гүрэндэ худалдаха, эбэртэ малай тоо толгой 12,3 процент, тэрэнэй тоодо үнеэдэй —29, хонидой —17, гахайн —11 процентээр олошоруулхаар уялга абаабди. Абаһан уялгаяа дүүргэхын түлөө аймагаймнай колхознигууд, совхозой хүдэлмэришэд шанга тэмсэл хэжэ байна.

Урда жэлиүүдтэ тарилгымнай талмайн 40 процентые овёс эзэлдэг байгаа. Мүнөө жэл энэ ургамалые хоёр дахин багаар тарихабди. Овёсой орондо шэнинсэ, кукуруза, ячмень ехээр таригдаха. Жэшээлхэдэ, ячмень тариха талмай урда жэлэйхиһээ дүрбэ дахин ехэ болохо юм. Тэрээнтэй хамта үбһэ ногооной ургаса эрид дээшэлүүлэгдэхэ. Мүнөө кукуруза тариха поли, сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргагдажа байна.

Манай нютагта хура бороон багаар ородог, ходо ган гасуур боложо байдаг. Таряа, ногооной үндэр ургаса абахын түлөө газараа үһалха болонобди. Энэ талаар горьтой юумэ үшөөл хэгдэнэгүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Аймагай совхоз, колхозуудые ажахын тоосоондо оруулха талаар нилээд хүдэлмэри хэгдээ. Мүнөө зуу мянга гаран толгой хониной отарануд ажахын тоосоондо ороод байна. Ажахын тоосоондо ороһон комплексно бригадануд байгуулагдажа, тэдээндэ тарилгын газар, техникэ даалгагданхай.

Ажахымнай бүхы амжалтануд ажалша зонһоо, кадрһаа дулдыдаха юм гэжэ бидэ һайн мэдэнэбди. Тиимэһээ ажалшадай ажабайдал, ажахын тоосоондо ороһон дүй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо шухала.

— Үнгэрэгшэ жэл манай колхоз абаһан уялгаяа дүүргээгүй,— гэжэ Түнхэнэй аймагай «Восточные Саяны» колхозой зоотехник нүхэр **Бадмаев** үгэ соогоо тэмдэглэбэ. Зуун эхэ малһаа миил 55 тугал, 69 хурьган абтаа. Мүнөө жэл манай колхоздо түл бүриншье багаар абтана. Энээнэй шалтагаан тухай хэлэхэ зуураа, колхознай бухануудаа үгы хэжэ, искусственна аргаар үрэжүүлгэдэ ороһонһоо болоо гэжэ тон буруу һанамжа хэлэбэ. Энэмнай үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлхэһээ болоо бэшэ, харин тэрэндэ зарим нэгэн малшадай, мэргэжэлтын хайша хэрэгээр хандажа, шанар муутайгаар үнгэргэһэнһөө болоо ха юм.

Саашань шитын мал үсхэбэрилхэ талаар байгаа дутуу дунданууд тухай хэлэжэ, малай үүлтэр һайжаруулха талаар хэмжээ абтанагүй гэбэ. Тиимэһээ 6—7 һара болоһон тугал 90—120 килограмм шэгнүүртэй байдаг. Хонид нооһонойгоо шанараар илгагдаагүй, бага бэетэй, муу үүлтэртэй. Мал ажалдамнай байгаа иимэ дутуу дундануудые усадхахын түлөө манда эрдэмтэй мэргэжэлтэдые Улан-Удэһээ олоор эльгээхэ шухала гэжэ тэрэ хэлээ.

Манай республика дотор ямар ургамалнуудые тарижа, үндэр ургаса абаха асуудалда хүдөө ажахыг институдай директор нүхэр **Барнаков** тогтобо. Энээнэй саашадаа овёс багаар таридаг боложо, тэрэнэй орондо ячмень тариха шухала гэбэ. Энэмнай түргэн болодог дээрэһээ зунай ган гасуурта дилдэнгүй үндэр ургаса үгэдэг ургамал гээшэ. Тэдэнье ячменнимнай ороһон овёсһоо үлүү шэмэтэй ха юм.

Эдлүүриин газарай 100 гектарһаа продукци ехээр абахын түлөө парые хооһоор үлээхэгүй, тарилга хэхэ хэрэгтэй. Энэнһээ урда би өөрөө парай газарта тарилга хэхэ гэдэгтэ дурагүй һэм. Юундэб гэхэдэ, тэндэ ямар ургамал тарихые мэдээгүй байгаабди. Мүнөө тэрэ ургамал олдоо. Энэмнай хара таряан болоно. Хара таряан июнин 18—20-до хадагдажа хуряагдадаг. Хуряалгын һүүлдэ тэрэ газар хахалхада, хара парһаа илгархагүй юм.

Ороһ таригдадаг ургамалнуудай үндэр ургаса абахын түлөө һолоомынгоо үзуур эртын партай адли апрелиин 15—20-до хахалха хэрэгтэй. Хабар эртэ хахалагдаад, үни хэбтэһэн һолоомоной узуурта таригдаһан таряан хахалаад тариһанда орходоо хэдэн центнер ехэ ургаса үгэдэг. Хахалһан газараа тэрэ дары жэгдэлхэ гээшэ тон ехэ удхашанартай. Тэрэмнай газарай шинг халхална хаям. Тиимэһээ энээнһээ саашаа нэгэшье илуг хойноо газар жэгдэлхэ зэбсэггүй ябаха ёһогүй.

— Республикын колхоз, совхозуудые ажахын тоосоондо оруулжа байгаа тон шухала хэрэгтэ зарим нэгэ эмхи зургаануд горьтой туһаламжа хүргэнэгүй,— гэжэ «Правда Бурятии» газетын редактор нүхэр **Стегачев** шүүмжэлбэ. Энэ асуудалда КПСС-эй обкомой хүдөө ажахын таһаг үүсхэл гаргажа, хүдэлмэри ябуулнагүй. Илангаяа манай республикын институдууд, номой хэблэл, бэшэшье эмхи зургаануд энэ шухала хэрэгтэ һулаар хабаадалсана.

Урданшье бидэнэр адуу малаа олошоруулая, ашаг шэмынь дээшэлүүлэе, газар сабшаланһаа үндэр ургаса абая гэжэ уряалдаг байгаабди. Теэд тэрэнэй гол харгы заажа үгэдэггүй байгаабди.

КПСС-эй Заиграйн райкомой нэгэдэхи секретарь нүүэр **Петров** үгэ абажа, үнгэрэгшэ жэл аймагайнгаа совхоз, колхозуудай хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ талаар түйлаһан амжалта тухай хөөрэжэ үгэбэ. 1960 ондо заиграйнхид урда жэлэйхиһээ 2,5 мянган центнер мяха, 11,5 мянган центнер һү гүрэндэ ехээр худалдаа.

Аймаг дотор түрүүшүүлэй тоо хэдэ дахин олошороо. Тэдэнэй дүй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохын түлөө аймагай партийна организаци ехэхэн хүдэлмэри ябуулна.

Түрүүшүүлэй ажал хүдэлмэри тухай хэдэ хэдэн плакадууд гаргагдаа. Совхоз, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй ходо семинар үнгэргэвдэнэ, ажалшадай дунда экономическа һуралсал эмхидхэгдэнхэй. Энэ жэл хүдөө ажахын эрдэм ухааная университет нээгдэбэ.

Манай аймаг Хориин аймагтай адли баһал ган гасуурта ходо дайрагдадаг. Тиимэһээ таряалан, сабшалангаа үһалха гээшэ манда тон ехэ удхашанартай. Бидэнэр гүрэн манда хэзээ үһалуурийн системэ барижа үгэнэ ааб гэжэ хүлеэжэ байнгүй, өөһэдөө канава, һубагуудые малтажа, газараа үһалнабди. Тиин Бодогой гэжэ газарта 1957 ондо га бүриһөө 30 килограмм үбһэ абаа һаа, үһалдаг болоһонойнгоо һүүлдэ тэндэһээ 10—11 центнер абанабди.

Ажахын тоосоондо ороһоной һүүлээр мал ажал дээрэ ажал хүдэлмэри эли бодо һайжараа. Гэбэшье энэ шухала хэрэг удаанаар нэбтэрүүлэгдэжэ байна. Энэ талаар манда республикын зарим эмхи зургаанууд багаар туһална.

Ажахыдамнай дутуу дунданууд үшөөл ехэ. Энэ жэл нёдондонойхиһоо һү һаалгаяа доошолуулаабди. Иимэ ябадалтай саашадаа тэсэжэ болохогүй. Хэһэн алдуугаа дары усадхажа, абаһан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэбди гэжэ партийн обкомой пленумые найдуулнаб гэбэ.

— Үнгэрэгшэ жэл манай колхоз урда жэлэйхиһээ мяха 25 процент, һү —26, нооһо — 37 процент ехээр гүрэндэ худалдаа,—гэжэ Кяхтын аймагай «Родина» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Агафонов** пленумдэ мэдүүлбэ. Нэгэ жэлэй туршада эбэртэ малай тоо толгой 27 процент, тэрэнэй тоодо үнеэн — 13, хониной 22 процентээр олошороо.

Энэ жэл КПСС-эй ЦК-гэй январийн Пленумэй шийдхэбэриинүүдтэй танилсаад, манай артелийн колхознигууд хүдөө ажахын продукци эрид ехээр абадаг болохо уялга абаа. Абаһан уялгаяа дүүргэхын түлөө колхознигууднай шанга тэмсэл дэлгэрүүлээ. Овес тариха талмай бага болгогдожо, кукуруза, бобово ургамалнууд 800 гектарта таригдахань.

Манай урда байһан зорилгонуудые хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө ажал хүдэлмэридөө түрүү дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэхэ тон шухала. Урда жэлнүүдтэ манай һаалиин үнеэд байрадаа уягдадаг байгаа. Мүнөө тэрэнние болноулаабди. Үнеэдэй электрын хүсөөр һаагдана. Энэ шэнэ арга хэрэглээд байхадамнай манда юу үгөөб?

Хуушан янзаар байхадаа 280 үнеэ 36 хүн харадаг һэн. Мүнөө үнеэдээ уяхаяа болиходомнай 300 үнеэ 14 хүн харана. Тиигэжэ 22 хүн сүлөөрөө гээшэ, һаадаг һүнэй үнэ сэн ехээр доошолоо. Шэнэ гурим хэрэглээгүй байхадамнай нэгэ литр һүнэй үнэ сэн 20 мүнгэн болодог һаа, мүнөө 8—12 мүнгэндэ хүрэтэр доошолоо. Бүхыдөө шэнэ гуримда ороходомнай колхозло 68 мянган тухэригэй сэбэр олзо үгөө.

Бурядай арадай ажахын Советэй түрүүлэгшэ нүхэр **Давыдов** үгэ абажа, республикымнай промышленна предприятинуудай хүдөө ажахыда ямар туһаламжа хүргэхэсэ байһан тухайнь пленумдэ хабаадагшадта хөөрэжэ үгэбэ.— Мүнөө манай совнархозой промышленна предприятинууд колхоз, совхозуудта шэнэ гэр, малай байра болон бэшэшье барилга хэжэ байна,— гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулха, машина, зэбсэг заһаха талаар тэдээндэ ехэ туһаламжа хүргэгдэнэ.

Энэ жэл манай предприятинууд хүдөө ажахыда наг шэбхэ тараадаг 100, 140 бульдозерно түхеэрэлгэ, наг шэбхэ шэрэдэг 50, тэрэнние ашадаг 100 машина, тэжээл буйлуулха хэрэгсэл, ороһо сэбэрлэдэг 100 машина гэхэ мэтэ зүйлнүүдые хэжэ үгэхэ. Тэрэнһээ гадна бэшэ совнархозуудтай хамта үнеэ электрын хүсөөр һааха хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргаха бэлэдхэл хэгдэжэ байна. Энэ жэл һүнэй шэнэ заводууд, мал үүсэлдэг пунктнууд олоор нээгдэхэ.

КПСС-эй Прибайкальска райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Скубаренко** хүдөө ажахыда түрүү дүй дүршэл, ажалай шэнэ ёһо гуримд үргэнөөр нэбтэрүүлхэ тухай хэлэбэ. Аймагаймнай зарим колхозууд үнеэдээ электрын хүсөөр һаадаг, гахайнуудаа бүлэг бүлэгөөрнь баридаг боложо байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Олон колхоз ажахын тоосоондо ороо. Энэ жэл овёс багаар тарижа, шэнинсэ, ячмень, кукурузынгаа талмайе эрид нэмээхэбди.

Мухаршэбэрэй аймагай «Забайкалец» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Братеньков** үгэ хэлэхэдээ, Н. С. Хрущевой дурадхалаар үрэжэл сехэтэй ургамалнуудые тариха хэмжээябуулганууде ыые һайса ойлгоогүйгөө пленумдэ хабаадагшадта харуулба. Машина, техникээр дутамаг дээрэһээ кукуруза, шэнинсэ тариха талмайгаа эрид нэмээхэ гээшэмнай тон хүндэ гэжэ тэрэ хэлээ. Теэд «Забайкалец» колхоз 35 трактортай, 20 автомашинатай юм. Тарилгын 8000 гектар газартай байгаад, эдэ жэл 800 гектар кукуруза тарихамнай гэһэн тэрэнэй мэдүүлгые пленумдэ хабаадагшад буруушааба.

— Мяха, һу, нооһо бүри ехээр абадаг болохо хэрэгтэ адуу мал искусственна аргаар үрэжүүлхэ гээшэ тон ехэ удхашанартай,— гэжэ партийн Сэлэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Иванов** тэмдэглэбэ. Энэ талаар нёдондо жэл Түнхэнэй аймагай совхоз, колхозуудта ехэ хүдэлмэри хэгдээ һэн. Тэндэхи муу үүлтэрэй бухануд үгы хэгдэжэ, бүхы үнеэдынь искусственна аргаар үрэжүүлэгдээ. Теэд мүнөө зарим нэгэ хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй искусственна аргаар үрэжүүлхэ хэрэгые зүбөөр ойлгожо, зохихо хэмжээ абаагүй дээрэһээнь тэрэ эхилһэн ехэ хүдэлмэри гутаагдахаар байна. Түнхэнэй аймагай партийна организаци захалһан шухала хэрэгээ эсэстэнь хүргэхын түлөө ороолдохо болоно.

Хүдөө ажахын артелийн Уставые эбдэхэ ушар үсөөн бэшэ үзэгдэнэ. Манай Сэлэнгын аймагай зарим колхозой гэшүүд үмсэдөө мал олоор барина. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада колхознигуудай үмсэдөө баридаг хониной тоо хоёр хахад дахин олошороо. Манай нинтын ёһо гуримда таарахагүй энэ ябадалые дары усадхаха хэрэгтэй.

Манай аймагай совхоз, колхозуудай хонин ажал ажахын тоосоондо оруулагданхай. Иимэ гуримда ороһон отарануудта малай үбэлжэлгэнь һайнаар үнгэржэ байнхай. Тэндэ хурьгад олоороо абтажа, гарзагүйгөөр түлжүүлэгдэнэ, наг шэбхэнь поли, сабшалан дээрэ ехээр гаргагдана.

Энэ жэл манай совхоз, колхозуудай кукуруза тариха талмайгаа ехээр нэмээхэ юм. Үндэр ургаса абахын түлөө һайн газар шэлэжэ үгэхэ, тэндэ хүдэлмэрилхын тула түрүү зоннне табиха шухала. Мүнөө жэл ячменинн таригдаа баһал 4 мянган гектараар нэмэхэнь.

Кяхтын аймагай «Красное знамя» колхозой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр **Баинов** үгэ хэлэхэдээ, колхознай гээгдэнги, багахан ажахы юм гэжэ тэмдэглэбэ. Манай түрүүлэгшэ нүхэр Филатов хүдэлмэридөө харюусалгагүйгөөр хандана, һүүлэй хоёр жэлэй туршада юушье хэхэеэ болишоо. Аймагай эмхи зургаанай, партийн райкомой хүдэлмэрилэгшэд манай колхоздо үсөөн ябадаг.

Хабарай тарилгын эхилтэр бага саг үлэбэ. Теэд колхознай тарилгадаа бэлэн бэшэ, зэр зэбсэгнай заһагданагүй, хүрэнгымнай таряан сэбэрлэгдэнэгүй. Эндэхи РТС манда туһа хүргэнэгүй, машина, тракторай запчасть үгэнэгүй. Абаһан уялгаяа дүүргэхымнай тула бидэндэ туһаламжа хэрэгтэй.

Обкомой пленум зүбшэн хэлсэһэн асуудалаараа дэлгэрэнгы шийдхэбэри гаргаа.

Совет хүдэлмэришэн эхэнэр Валентина Гагановагай Чехословакиин Социалистическэ Республикада ехээр дэмж Находа городой Тепна ОЗ гэжэ текстильнэ фабрикада ажа Яна Витечкова түрүү бригадаһаа ээрэгшэдэй гэгдэнги бри ажаллахаяа эгээн түрүүлэн ошоһон байна. Ээрэгшэ Йитка лова тэрээнэй жэшээ халан абаа. Зураг дээрэ: ээрэгшэ Йитк талова (баруун гарһаа) Яна Витечкова—Валентина Гага жэшээе халан абагшад.

Чехословакиин телеграфна агентствын

ООН-эй Генеральна Ассамблей д

НЬЮ-ЙОРК, мартын 16. (ТАСС). ТАСС-эй корреспондентнүүд Г. Васильев, Г. Шишкин иигэжэ мэдээсэнэ:

ООН-эй Генеральна Ассамблей юһэн үдэрэй турша соо заһарлаһанайнгаа һүүлээр мүнөөдэр пленарна заседанида дахинаа суглараа.

ООН урданайхидаал адли юушье хэнэгүй, гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ шадахаяа болёод байна гэжэ үглөөнэй заседаниин нээгдэн сасуу эли болоһон байна. Харгалзалгын Комитедэй баталан абаһан Баруун-Урда Африка туншаа резолюциие зүбшэн хэлсэнгүйгөөр үндэр дуунда табихын тула пленарна заседани зарлагдаа гэжэ Ассамблейн түрүүлэгшэ Болэнд соносхоо.

Баруун-Урда Африкадахи байдал тухай асуудал ООН-эй Генеральна Ассамблейн сессиин зүбшэн хэлсэхэ зүйлдэ 15-дахи жэлээ табигдажа байна, гэхэ зуура энэ асуудал мүнөөшье болотор шиидхэгдээдүй. Урда Африкын Союзай правительствын мэдэлдэ байһан энэ газарай хүн зон бүтэшэгүй хүндэ байдалда оронхой.

Генеральна Ассамблей Харгалзалгын Комитедэй һайшааһан үшөө нэгэ резолюци мүнөөдэр баталан абаа. «Урда Африкын Союзай правительствотай илангаяа һайн харилсаатай болоһон ООН-эй гэшүүн-гүрэнүүд энэ правительствода нүлөөлжэ, «ООН-эй Уставтай зохилдуулан Генеральна Ассамблейн баталан абаһан резолюци бэелүүлхэ арга хангаха зэргэтэй» гэжэ резолюци дотор юрэнхы үгөөр уряалагдана. Энэ резолюциин түлөө 74 делегаци дуугаа үгөө. Юһэн делегаци һаналаа бар дынь байгаагүй.

Харгалзалгын Комитедтэ дадаг Советскэ Союзай РСФСР-эй гадаадын хэрэгүүд нистр С. Г. Лапин резолюц лөө делегацинуудай дуугаа тухай хэлэхэ зуураа, иигэ дүүлһэн байна: Советскэ Со резолюциин түлөө дуугаа үг шье тус резолюци ехэ дуг байна гэжэ тоолоно. Энэ циин ёһоор Баруун-Урда А хи байдал һайжарха юм г дахань бэрхэтэй байна г мэдүүлээ.

Баруун-Урда Африкые рилхэ туншаа Урда Африкы үгтэһэн эрхыень Генеральн лей дары болюулха зэрг даанхай Африкын гүрэнүүд лэгшэдһөө бүридэһэн комис тэлбэрилгын бүхы үүргэнүд жуулан үгэхэ шухала гэжэ түлөөлэгшэ эрилтэ табяа. мисси национальна суглаа галтануудые үнгэргэхэ, 19 нэгэдэхи хахадһаа хойшо руун-Урда Африкые бээ байдалтай болгохо туншаа хэмжээ-ябуулганууде ыые бэ гатай байха һэн.

Бусад олон делегадууд, Африкын сүлөөрһэн оронуу лөөдэгшэд дуугаа үгэлгы үнгэрһэн тухай хэлэхэ зу да-Африкын Союзай аал шууд буруушаагаа. Англи, Португали, Испани, мүн б рэнүүд дуугаа үгэлгэндэ саагүй.

Парижай коммунын 90 жэлэй

ПАРИЖ, мартын 17. (ТАСС). Франциин ниислэл хотын олониитэ Парижай коммунын 90 жэлэй ойе баярай оршон байдалда тэмдэглээ.

Франциин Коммунистическэ партиин үүсхэлээр ЦК-гэй секретариин түрүүлэгшэ Жак Дюкло гэгшын хүтэлбэри доро үсэгэлдэр удэшэлэн «Мютюалитэ» гэжэ зал соо баярай ехэ суглаан болоо. Коммунистическэ партиин урданай ажал-аб эсэргүүсэлгын хүдэлөөндэ шад, урдань дайнда хабаа нууд, Парижай олониитэ союзай, студентнэрэй орг нуудай түлөөлэгшэд энэ соо залуушуул олоороо суг Франциин Коммунистическэ ЦК-гэй политбюрогой гэшүү дидат Роже Гароди элидхэ

Суванна Фума гадаадын оронуу аяншалхаяа гараба

ПНОМ-ПЕНЬ, мартын 15. (ТАСС). Лаосой правительствын премьер-министр хан хубүүн Суванна Фума мүнөөдэ Пном-Пеньһээ самоледто

УРАН ЗОХЁОЛОЙ БУЛАН

Цэдэн ГАЛСАНОВ.

...дарта съездэ угтамжа

...й толондо үбсүү сэлилтэгүй,—
...й агааараар дүүрэн амилнаб;
...лгэ хуурдалгүй, үнгэлхэ
гэлтэгүй,
...аялганууд өөрөө харьялна.
...дуундаа би зүрхэеэ найдан,
...ингяарынь эльгэлэн
барюулнам.
...бүхэнөө би аялгаар шалган,
...үзэгөөр шүлэглэн
зорюулнам.
...н хоёрдугаар,
Хорин хоёрдугаар,
...ммунизм байгуулагшадай
хуралдаан!
...тнихагһаа зүрхэмни
доһолно,
...эг дуунайм энжэ болоно...
...хэ, Кремлиин Одод дээр,
...р арюун Мавзолейн ээм
дээр
...ын мүшэдэй холын толые,
...Солбоной ошото согые,
...н табанай һарын туяае,
...ын Наранай мянган галые
...ыг номоор, годли зүүгээр
...ршалан абагша совет баатар
...н саагуур һарабшалан
шэртэнэл,
...н үсэеэ үшөө эршэлнэл.
...ургди замбуулинһаа
оромдон,
...лша дуумнай гоёл байн даа!
...Наран. Үүрэй Солбондо
...йн хүрэхэ — гоёл байн
даа!
...н хоёрдугаар,
Хорин хоёрдугаар,
...ммунизм байгуулагшадай
хуралдаан!
...гааһаа зүрхэнүүд
доһолно,
...дын золой энжэ болоно...
...рин янгяа жабар сараад,
...ма харгы Пленумһээ табиһан
...н ажалай залууршад
сугларалд,
...лдэхэл юумэнь — һүн,
мяхан...
...нибирок — шэнэ Сибириин
түбтэ
...та Сергеевичтэй
хөөрэлдөөшэ

Малша бурят, таряаша ород —
булта
Манай үеын баатарнууд гээшэ.
Дабшаха бүримнай дардам
болодог,
Амжаха бүримнай аажам болодог
Аладаймнай харгы сэхэ байна,
Америкые хүсэхэмнай ана мана.
Хорин хоёрдугаар,
Хорин хоёрдугаар,
Коммунизм байгуулагшадай
хуралдаан!
Эдэ үгэнүүдһээ зүрхэнүүд
доһолно,
Энхэ баялигай энжэ болоно...
Жаргал золой жорхой харгыгаар,
Жаран хүлэгэй долгин шадалаар
Жэгтэй һонин телевизорэй нюдэд,
Жороо табин, Бурядтам гүйлдэг!
Улаан Үдын оройе дэнзэлһэн
Урга үндэр багана дэрлэн,
Уран зурагаа ажал дээрэ бэлдэг,
Уган Байгалаар дүүрэсэ
дэлгэг!
Үлзээргэнэдли шүүһэн улаан
Үүрэй туяан, Солбоной туяан
Гуурһан дээрэм годли гүйлгэнэ.
Саарһан дээрэм сараа зүйлгэнэ...
Миндаһан дээрэһээ магнитофоноор
Манай дуунууд мүнхөөр зэдэлдэг,
Маяковскиин бүшэмэг хоолойгоор
Маяк-гал бадаруулан зэдэлдэг!
Урилдаанай урда ама бариһан,
Барилдаанай баруун заха дараһан,
Мүрысөөнэй мүн шанар шудалһан,
Хани барисаанай халууе
хамталһан
Олон яһатан — ажалай
баатаршуул,
Оньһо дүршэлтэн, оюун
мэргэшүүл,
Таанарай илалта магтан дууладаг
Талаантай шүлэгүүд мянгаар
мандаг!
Хорин хоёрдугаар
Хорин хоёрдугаар,
Коммунизм байгуулагшадай
хуралдаан!
Эльгэ зүрхэмни бахархан
доһолбо...
Иигэжэ
Эдэ шүлэгүүд болбосорбо.

МОСКВА. 1961 ондо ленинскэ шан олгохын тулада зууршалагдаһан зурагуудай выставкэ СССР-эй Уран һайханай академидэ нээгдээ. Зураг дээрэ: хүн зон выставкые хаража байна.
ТАСС-эй фотохроникэ.

Лопсон ТАБХАЕВ.

Эрбээхэйн энеэдэн

(Шог зугаа)

1. Хабар

Үглөөнэй гаглюунда һургуулидаа ошожо ябахадам, хүйтэн жабар хайра гамгүйгөөр саһа нюуртам шэдэн, хасарыем «жэм-жэм» шэмхэлбэ. Тиихэдэнь үбэл түргөөр арилһай саашаа гэжэ сухалдабаб.

***

Үдын һүүлдэ Майлын үбэрһөө һолжорхоо ошоходомни, туулган хүхэ болошоһон саһан ябаган шаргадам няалдаад, бүри хальтируулжа үгэбэгүй. Эндэ тэндэ соохорлон хара шорой гарашоод, «Хабар ерээ, хабар ерээ» гэһэншүү, нариихан горхон пүлшэгэнэн, доошоо һолжоржо ябаба.

***

Хабар гээшэмнай хадын наруули үбэрһөө саһан дээгүүр шаргаар бэшэ, хара газар дээгүүр харьялаа горхоноор буужа ерэдэг байбал. Һая мэдэбэб.

***

Жаалдаг, шаргаар наадхуулдаг сагаахан саһатай үбэлөө үглөөгүүр хараажархиһандаа шаналбаб. Тэрээниием хабар дуулаһан байгаа алтай? Тиигээд энэ манайхи тээшэ һолжоржо ябана...

2. Шабар бү гэшхэ...

Хайлаһан саһанай урасхалда далбагата онгосо тамаруулжа наадаад, пила нойтон, шабар шабха болошоһон гуталаараа сэбэр налаашхаяа мүрлэдэг аша хүбүүгээ хүгшэн эжы таһа зэмэлбэ. Гуталгүй һаа, газаа гарахагүй һэн ха даа гэжэ ойндоо сэдьхээд: «Гуталаа тайлажа хая!» — гэжэ зандана.

Тиихэдэнь аша хүбүүн «нюсэгэн хүлдэм» шабар няалдахагүй гү» гээд зэмэгүйгөөр гэтээд һууба. Энэмни хүл нюсэгөөр гарашана аа гү гэжэ айһандаа, төөдэйнь ашаяа наадахыень табина. «Зай, ошыш даа, шабар лэ гэшхэнгүй ябаарай»... Харин газаань хуу нойтон, шабар, шалбааг, уһан далай...

3. Дарма Сырма хоёр

Эдэ хоёр баганууд юм. Тиигэбэшье нэгэниинь далайшан, нүгөөдэнь оёдолшон болохо агсашагүй арюун һайхан хүсэлэнтэй. Һанаһан һаналаа заяандань хүргэхэ ёһотой ха юм. Энэ зорилгоор нэгэтэ Дарма далайн онгосо дархалба. Далбага хэбэ. Мачтадань тугшье үлгэбэ. Тамаралгада бэлэн болгоод, Сырмагаа урижа, дүтын сөөрэм ошобод.

Гайда гасалан гэжэ, омог магтаалда яһала хүртэһэн онгосонь байраһаа хүдэлжэ үгэбэгүй. Гараараа түлхихэдэнь лэ үлэ мэдэг ябаад, байшаха юм. Һалхигүй үдэр тушаалдаа һэн. Түмэр хэрэгэй эл-дэб оньһон шадалые абынь хэлээшээр «угаа бэрхээр» ойлгодог Сырма үнишье бодомжолонгүй, тоһодуулагдаагүй дээрэһээ онгосомнай тамаржа үгэнэгүй,— гэжэ тайлбарилба.

Хожомынь Сырмагайдаа ошобод. Һаяхан абхуулһан оёдолойнгоо машина зүүхэйлэн, Сырма кукаладаа самса оёхоо оролсобо. Эрьюулхэ гарьхатай, таршаганаха абяатайшье һаа, бодотоор оёжо хүрмэжэ шадахагүй байхадань, Дарма хараад байжа, байжа, шэмхэлжэ татажа үзөөд,—А-а, Сырма, энэшни үлүү тоһодогдошоо,— гэжэ шалтагынь олобо.

Мухар һүзэг—мунхаг байдалай үлэгдэл

Гэмынь урдаа, гэмшэлынь хойкоо

Гушаад градусай гани хүйтэн байбашье һаань, мухар һүзэгэй адхагта баригдаһан хэдэн үбгэд, хүгшэд дасанай газаагуур хүлгэнэ. Ехээр даараһан янзатай, хүлөө хабиран, гараа үрэнэ.

— Эдэнэр юу хэжэ газаагуур бохинолдоно гээшэб? — гээд тэндэ байһан нэгэ үбгэнһөө асуухадам:

— Эндэшни ехэ лама ерэхэнь гэлсэнэ, дуулаа һэн гүт? — гэжэ урдаһаам асуугаа һэн. Тиигэһээр байтар;

—Ерэбэ хаш,—гээд хэншьеб хашхарба. Машинын ерэжэ тогтоходо, тэрээн соохоо хэдэн хүн гараба. Малгайгаа абажа һугабшалһан эды тэды үбгэд хүгшэд машина тээшэ дугташан, түрисэлдэнэ. Холоһоо ерээшэ хүндэ (лама юм гү, бэшэ юм гү—бү мэдэе) элдэб юумэеэ «үргэхэ» гэжэ үрдилдэбэ. Теэд тэрэ лама гэдэгынь арһан бээлэйтэй гараараа тушаалдахыса тоншоод, харин нүгөөдэ, нюсэгэн гараараа алта мүнгэ, эдлэл хэрэгсэлнүүдые хам шүүрэн, шүран сойбонгуудтаа бушуухан дамжуулжа байгаа бэлэй. Тэдэнэй дунда табинай, зуунай шарбуунсануud, үнэтэ эдлэлнүүд, ондоо юумэнүүдшье бии.

Ламбагай олзо орошодоо дашуураад, ёһорхохо, сэмээрхэхэеэшье мартажархёо. «Үгэльгын» эзэдэй хомордоһон хэбэртэй болоходонь, холын «гэгээн» һөөргөөшье харангүй, үргөөн руу талиилай.

Энээниие харахадаа, ламанартай холбоотой ондоо нэгэ ушар һанаанда ороодхёо һэн. Тусхай сахил саньаартай хүнүүд гээшэбди гэжэ ламанар һайрхадаг зантай. Тэрэнэй ёһоор, бусадай юумэ буляаха, хулууха гээшэ тон хүндэ гэмтэ ябадал (нүгэл) гэжэ тоологдодог гэхэ. Теэд тэрэ ёһо гурим, шахаан саньаараа хэзээшье сахидаггүй ха юм. Тэрээниие сахихаһаа байтагай, муу муухай ябадал гаргадаг, зоной зөөри эдидэг, үбэршэлдэг, һүзэгтэнэй найдабариие хара хэрэгтэ зорюулдаг байна. Гүрэнэй зөөри хулгайлһан Михаил Дружинин гэгшын гэмтэ хэрэгые Иволгын аймагай арадай сүүд хараһан байгаа. Иволгын дасанай ламанарай Дружининда ходо туһалдаг байһаниинь мүрдэлгын үедэ, сүүд дээрэ балшыса элирээ. Дружинин барилгын материал хулуугаад, ехэнхииень дасан абаашажа худалдадаг байшоо. Хэдэн боошхо шэрэ, олифа, олон кубометр модо, мүн ондоошье хэрэгсэлнүүдые дасанайхидта худалдадаг байба. Дасанай дэргэдэ баригдаһан гэрнүүдэй нэгэн бэлэн мүрэй материалаар бүтээгдэнхэй гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй.

Дружинин хулууһан материалнуудые худалдана гэжэ дасанайхид мэдэбэшье, мүрдэлгын болохо саг хүрэтэр абаһаар лэ байгаа. Хуурмаг нэрэтэйгээр Дружининай бэшэһэн расписканнуудта хамба ламын орлогшо Жамбаловай гар табяатай, тушаажа абтаһан байба.

Хулгайшантай хубаалдаха ашагтай, теэд хубааригүйгөөр үбэршэлхэдэ бүришье һайн ха юм даа гэжэ дасанаархин хэлсэдэг. Мэхэшэн Дружининие заагаад, горьтой мүнгэ өөһэдөө үбэршэлдэг байгаа. Дружининай хэрэг соо 10 шахуу тиимэ хуурмаг расписка олдоо. Тусхай шалгалта хэхэдэ, дасанай мүнгэн сангай хэрэгүүд соо 10 шахуу тиимэ хуурмаг расписка Дружининай нэрэһээ орохон байба. Юрэнхыдэнь абажа харабал, үшөө ондоо хүнүүдһээ хэды шэнээн тиимэ документнүүд орохон байгаа гээшэб? Энээн тухай һүзэгтэн зон мэдэнэ ха гү? «Ехэ» ламада үргэл мүргэл хэжэ, хүлдэхэ болотороо дасанай газаагуур бохинолдоһон үбгэд хүгшэд үгэһэн юумэнай хаана ошоноб, хэн эдлэнэб гэжэ мэдэнэ ха гү? Мэдэдэггүйнь элитэ. Ламанарай хэдэг харанхы хэрэгүүдые һүзэгтэн зон мэдэхэ зэргэтэй.

А. Молчанов.

Залуу слесарь

Улан-Удын судна бүтээлгын заводой слесареэр залуухан комсомол хүбүүн Владимир Гуров хүдэлнэ. Тэрэ КПСС-эй XXII съездын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсанхай.

Суднын элдэб детальнуудые станок дээрэ шанар һайнтайгаар, түргөөр бүтээн заһадаг юм. Халаанайнгаа даалгабари тэрэ үдэр бүхэндэ 110—115 процент дүүргэнэ.

Шударгы бэрхээр ажаллахатаяа хамта Володя эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхые ходоо оролдодог. Мүнөө 6-дахи үдэшын һургуулиин 9-дэхи класста һурана. Володя инженер болохо хүсэлэнтэй.

Цехын мастер Николай Иванович Шапыгин болон комсомолой организациин секретарь Олег Ильвечев Володя тухай ехэл дуратайгаар магтан хөөрэдэг, мүн эгээн шухала, харюусалгатай детальнуудые бүтээн заһахыень даалгадаг байна.

Д. Балданов.

Саша ДАМБАЕВ.

Шэнэ шүлэгүүд

(„Нарата үглөө" гэжэ циклһээ)

1. АРЮУХАН

...н сагаан дэлхэй дээрэ
...энхэ, габшага солбон,
...л дүүрэн, хүсэн түгэс
...уха
...хан!
...ногоон дэлхэй дээрэ
...хүлэгэй табараан доро
...хонгёо дуу дуулан
...уха
...хан!
...сэнхир дэлхэй дээрэ
...инагай харасын түлөө
...һайхан шүлэг зохёон
...уха
...хан!
...шаргал дэлхэй дээрэ
...гэгээн наран доро
...абын юрөөл түхөөн
...уха
...хан!
...ягаан дэлхэй дээрэ
...идэ хэрэгэй жолоо
баряад,
...й хүнэй жаргал эдлэн
...уха
...хан!

2. БЭЛЭГ

...ахадамни —
...емни хубаалсан,
Мүр далыем
энеэбхилэн ташажа,
Мүшэтэ тунгалаг нюдөөрөө
урдаһаамни шэртэдэг,
Гүлмэр энэрхы сэдьхэлээр
ухааемни сэлмээдэг.
Ханилжа ябаха нүхэдтэйб.
Ханилжа ябаһан нүхэдни —
Охито халуун зүрхэеэ
Огторгойн сэнхир соо
габьяа солын туг доро
Одон шэнгеэр носоожо,
түмэн зоной хэрэгтэ
Оюун бэлигээ зорюулха
Хараани холын уудам руу
Харайн ошоһон
Харгы замай дуун шэнги
шэдитэ һайхан хүсэлтэй.
Улаан хуулиин нарые
заяалсааша наһамни.
Уран үгын тугые
барилсааша наһамни,
Гургалдайта хабар сагаа
угталсааша наһамни,
Гушан гурбан мундаргаяа
магталсааша наһамни
Бэшэжэ дүүргээ номоймни
сэсэрлигэй хангал соо
Бэлэг
Танда
болуужан,
далита минии үетэн!

...үрэнэй мунлэ гэрэлтэ бү байн

Д. БАТОЖАБАЙ.

(САТИРИЧЕСКЭ РАССКАЗ)

...н Нимаевич бүхэли удэртөө ...үрэнэй банкда очередьто байгаа гара мянган түхэриг абаад, ...йнаар тооложо шалгаһа...н, һүүлээр бишыхан чемодан ...даража хэзд, газаашаа гара...н үнинэй кассираар ажаллаа...бол, хэды дахин нимэ мүн...д, өөрынгөө албан газар абаа...рһаадагшье бол, чемоданайн...уул шангаар барижа, «на...лгайгаар гэтэжэ хараһан ...ньһоомни дахажа ябанагүй ...н гэһэндэл, гэдэргээ хараад ...гы даа, балай һэжэглэмээр ...гы... Городой үйлсын зон хуу...н руримаараа хойшо урагшаа ...н байнад.

...эр абаашаг! Хэдэн удэр урид ...н заявка үгөөд, хии ябахаһаа ...дэли удэртөө хоохоор очеба...йжа, мүнгөө абаһан Тарба ...ын досоо халта сүлөө оро...н болохотойнь хамта, тэрэнэй ...гашанхай, гэдэһэнэйншье ...лигүй ха. Эгээл тэрэнэй ...эрэнь байдаг өорынь гэрэй ...н бүри, гэдэһэниинь тэсэ...р үлдэхэдэл гэбэ. Саг үр...гы даэрэ байдаг улаан шара...нь һанаандань ороходоо, бү...н рахын аргагүйгөөр хоо...лдажа захалба. «Зай, ...ртэй орожо, ябууд дундаа ...ь сай уугаад гарахадамни, ☆

☆ ☆

юун болохо һэм!» гэжэ тэрэ досоогоо бодохо зуураа: «Гүрэнэй мүнгэ гэртээ барижа болохогүй! Та, Тарба Нимаевич, банкһаа мүнгэ . абаад, һүүлээрнь гэртээ хүрэжэ эдеэлээд ерэдэг гуримаа болигты!» гэжэ байжа гэмэрдэг тарган шара бухгалтер эмгэнэй зузаан уралайнь худэлжэ байхань тэрэнэй нюдэндэ харагдаһан шэнги болошобо.

«Тархяа хөөдэг!» гээд аман соогоо Тарба Нимаевич дуу гарахатаяа хамта «хамаг юумэндэ оролсожол байха, юун нюбшо гэргэн анхайб! Гэртэмни гансал һамгамни, хоёр зааханууд хүүгэдни ха юм! Минии мүнгэ тонохоор хүлеэжэ байһан хүн үгы. Тиигээдшье, гэрнай досооһоо шэбхэдэгдэдэг английска замогтой ха юм! Һэ, тэнэг, тэнэг лэ зон гээшэ хабди!» гээд досоогоо шэбшэхэ зуураа, өөрөө мэдэнгүй гэрэйнгээ үүдэндэ туласа ерэнхэй байба.

Лаража ябаһан Тарба Нимаевич коридор соо табяатай байһан холодильник даэрэ чемодантай мүнгаеэ табижа, дэгэлээ тайлахатаяа хамта:

— Бэлэн сай байна гү?—гээд һамганһаа асууна ха.

— Байна, байна! —гээд, тэрэнэй һамган кухни руугаа шамдуухан орошобо.

Тарба Нимаевич гэрэлэй урда зогсожо, халта үһөө заһажа һамнаһанай һүүлээр үүдэнэйнгээ англійска замогой лаб бүхөөр шэбхэдэгдэһые шалгажа үзөөд, мүн лэ шамдуухан кухни руугаа ороно.

Үни сагшье үнгэрбэгүй. Тарба Нимаевич кухни соогоо сайлажа дүүргэхэ дүтэлбэ. Тиигэбэшье тэрэнэй ходо шагнаархан байгаа шэхэндэнь Дулма һамганайнь нүгөө таһаг соогоо заахан Володя хүбүүгээ шашхатар ванна соо угаахань соностоно. Бэшэ һэжэгтэй абяан үгы... Зай, яахаб даа, үшөө нэгые... Халта дундахан аяга сай дахин нэмэжэ хээд, Тарба Нимаевич ябууд дундаа тэрэ сайгаа уугаад, кухни соохоо гаража ерэхэдэнь, табатайхан хүбүүниинь үнөөхи чемоданиинь холодильник дээрэһээ абажа нээнхэй, дүшэ гара мянган түхэриг эйнь һүүлшын хэһэг мүнгые пеэшэн руугаа хаяхаяа байба ха. Ухаа алдажа, зэрлигээр хашхараад, Тарба Нимаевичын тэрэ һүүлшынь бооло мүнгэ хүбүүнэйнгээ гарһаа үгзаран абаха зуура, тэдэнэй пеэшэн соо шаташаһан дүшөөд мянган түхэригэй бооltонууд яар ябта тэбхэрхэнүүд үнэһэн болошонхой үзэгдөө һэн.

Тарба Нимаевич үнэһэн хүхэ шарайтай болошоод, гал руугаа хараад, абяагүй шэшэржэ байха зуураа:

— Энэшни гүрэнэй мүнгэн гээшэл!—гэжэ хашхарба.

Тарба Нимаевич бэшэ юушье һананагүй. Нэгэ мэдэхэдэнь, үнөөхи таба наһатай Данзан гэжэ хүбүүхэниинь пеэшэнэй хаалга мүргэжэ унашанхай, абяагүй хүхэржэ хэбтэнэ ха.

— Хүбүүгээ яаба гээшэбши! Сабиргайгаараа түмэр сохижо унаал! Докторто, докторто хонходыш!—гэжэ байжа Дулма һамганиинь заахан Данзаниие гар дээрээ абаад, нэрэ һурагүй хашхаржа байба.

Тэдэнэр яахашье мүрөө оложо ядаһандаа, гэр соогуураа хөөрсэгэнэлдэн, арай гэжэ докторто хонходоһонойнгоо һүүлээр халта солоохой ороходоо, ванна соо орхиһон нарай Володидоо ошон гэһээнь, тэрэ хүбүүниинь уһан соо шунгашоод, амигүй юумэ хэбтэбэ ха.

Тарба Нимаевичын һамганай туранхай сагаан нюурайнь сабиргай дээгүүр бүдүүн хүхэ һудаһануud гүрбэл мэтэ годиролдон гүрэгэшэлхэ зуураа, хоёр нюдэниинь сагаанаараа шахуу хаража, арбан шудэниинь заарахаяа болишоод, үгэ дуугүй байрадаа һалаганажа зогсобо. Зэмэтэй кассир заахан үхибүүгээ ваннын уһан соохоо һуга татан абажа, нойтон нюурыень нюуртаа үрэн, дуг-таржа, һэжэржэ захална.

Тэдэнэрэй гэртээ дуудаһан докторшье бии болоногүй. Тиигээдшье «Скорая помощь» гээшэмнай миин лэ нэрэ ха юм. Гартаа байһан Володиёо һамгандаа барюулжа, дахин телефоной трубка Тарба Нимаевич үгэа татан абаад, докторто хонходохо гэхэдэнь саг үргэлжэ эзэтэй байна ха. Дүшэ гара мянган түхэриг гүрэнэй мүнгэ һалгажархёод, амигүй хоёр хүүгэдээ тэбэриһэн һамганайнгаа урдаа зогсожо байхые хараһан Тарбын зүрхэн яашье тэсэхэеэ болишоно түхэлтэй. Хажуудаа ханада үлгөөтэй буу абаад... тэрэ буу абажа ерээд лэ... Теэд, тэрэ буунь абтаха юумэ бэшэ. Үргэбшэ оохорһоонь Тарба Нимаевич татажал байна... Үнөөхи буунь яашье абтанагүй...

— Юун болотороо хүнэй гэзэгэһээ татаа хүмши!—гээд һамганайнгаа хашхархада, Тарба Нимаевич нойрһоо һаришэн гэхэдээ, хүлһэ һалһан болошонхой, һамганайнгаа ута гэзэгэ гартаа орёожо бажуунхай, хүнжэл соогоо зүүдэлжэ хэбтэбэ ха.

Мүнөө Тарба Нимаевич хоёршье удэр хоохоор ябаа һаа, хамаагүй, юрэдөөл гүрэнэй мүнгэ гэр руугаа абаашахаяа болинхой юм гэлсэдэг.

НҮХЭДЭЙНГӨӨ ДУНДАҺАА ШАЛГАРАГШАД

— Иван, яахаяа намайе байлгаа һэмши?

— Нүхэр, Петя, гэртээ сугтаа хария. Бишни шамдаа нэгэ һонин юумэ дуулгахаб.

— Тиигэел даа,—гэжэ Петя харюусаад, хоюулан заводойнгоо хашаагай үүдээр газаашаа гарабад.

— Зай, Иван, хэлыш даа. Ямархан һонинние дуулгаха гээбши?

—ҺонинШье гэжэ даа....Юрэдөөл, шамтаяа нэгэ юумэн тухай хөөрэлдэжэ, зүбшэжэ үзэхэ гээ һэм.

— Теэд юун гээшэб?

— Петя, бригадамнай табан хүнһөө бүридэнэ. Хүбүүднайш барандаа шударгы бэрхэнүүд. Бригадымнай ажалшье муу бэшэ ябажа байнхай. Юрэдөө, коммунис ажалай бригадын хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө тэмсээд үзөө һаамнай яаха юм.

— Нээрээшье...—гээд, Петягэнтэ Иванайнгаа хамшыһаа татаад байлгажархиба. — Нүхэр нээрээшье... Хэнһээ дутаа хүнбиибди, аа? Үглөөдэр заводойнгоо хүтэлбэрилэгшэдтэ хэлэхэ гэмтэ ябадал (нүгэл) гэжэ тоологдодог гэхэ. Теэд тэрэ ёһо гурим, шахаан саньаараа хэзээшье сахидаггүй ха юм. Тэрээниие сахихаһаа байтагай, муу муухай ябадал гаргадаг, зоной зөөри эдидэг, үбэршэлдэг, һүзэгтэнэй найдабариие хара хэрэгтэ ерэжэ, ажаллажа ороо һэм. Тэрэ гэһээр мүнөө болотор таһалгаряагүй худэлжэл байнаб. Долоодохи жэлни ябажа байна гээшэ аабза. Манай бригада хадаа заводойнгоо худэлжэ байдаг техникэ, механизм гээшые заһабарилжа, таһалгаряагүйгөөр худэлгэхэ гол шухала үүргэ дүүргэдэг юм.

Мүнөө тус бригадын гэшүүд энэ үедэ январь һарада болоһон КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй шиидхэбэринүүдые һайнаар шудалаад, партийн XXII съезд болохонь гэһэн мэдээ баяр баясхалантайгаар угтажа, ажалай вахтада жагсаад, удэр бүриингөө нормо үлүүлэн дүүргэжэ байнад. Январь, февраль һарануудта даалгабарияа 100—120 процентдэ хүргэһэн байна.

Бригадын гэшүүн бүхэн олон ондоо мэргэжэлтэй болонхой. Хэниншье слесарь, электрогагнууршан, фрезеровщик болоод худэлжэ шадаха юм. Тиихэдэ бригадын хоёр гэшүүд мотоциклистын курсада һуралсажа, дүүргээд байнхай. Мүн бригадир нүхэр Леонов мотоциклистын курсада һуралсана. Гадна техническэ һуралсалда бригадааараа хабаадалсадаг.

Заһабарилгын-механическа участогай түс бригадын гэшүүн бүхэн шадамар бэрхэ ажалшад байхаһаа гадна, эдэбхитэй уралан нарижуулагшад байха юм.

1960 ондо бригадир Леонов өөрөө тээрмын конструкци хубилгаха дурадхал оруулаа һэн. Юуб гэхэдэ, эрьелдэдэг голынь ходоодоо шахуу түргэн эбдэрдэг байгаа. Тиихэдэнь Леонов тус тээрмын татуургын конструкци хубилгаһан байна. Тиигэжэ тээрмые таһалгаряагүй худэлгэхэ арга олдоо.

Энэ жэлдэ тус бригадын гэшүүн Акулов Петр гиалитивнэ хайша уралан нарижуулха дурадхал оруулжа, тэрэнээ мүнөө үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэнхэй.

Заһабарилгын-механическа участогайхид һаяхан барандаа сугларжа, бригадир Леоновой бригадын гаргаһан үүсхэл һайшаан дэмжээд, бүхы участогаараа коммунис ажалай Участогай нэрэ зэргын түлөө тэмсэхэ гэһэн шиидхэбэри абажа, партийн XXII съездые ажалай шэнэ бэлэгүүдээр угтахын түлөө үнэн зүрхэнһөө оролдон ажаллажа байнад.

В. Жалсанов.

Леоновой хүтэлбэрилдэг бригада коммунис ажалай бригадын хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэхэ гэһэн шиидхэбэри нэгэн дуугаар баталан абаһан, мүн заводойнь хүтэлбэрилэгшэд һайшаан дэмжэһэн байна. Тиигэжэл заһабарилгын-механическа участогай Леоновой хүтэлбэрилдэг бригада тэмсэжэ ороо бэлэй. «Халаанайнгаа даалгабариие 150 процентһээ доошо бэшээр дүүргэхэ», «хүн бүхэн олон мэргэжэлтэй болохо» гэхэ мэтэ социалистическэ уялганнуудые абаад, шэнэ сагай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө шармайн ажаллажа ороһон байна.

11 һарын турша дотор коммунис ажалай бригадын нэрэ зэргын түлөө тэмсээд байхадаа, тус бригада абаһан уялганнуудаа гүйсэд дүүргэжэ, тобойсо шалгараад байһан юм.

1960 оной ноябриин долоондо тус бригадын ажабайдалда ехэхэн хубилалта болоһон, Агууехэ Октябриин һайндэрэй баяр дээрэ үшөө нэгэ баяр нэмээ һэн. Энэ удэр нүхэр Леоновой бригада коммунис ажалай бригадын хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Улан-Удын түрүү предприятинуудай нэгэн болохо Кировэй нэрэмжэтэ түмэр хэрэгсэлэй заводто Леоновой бригада эгээн түрүүлэн хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, бүгэдэндэ үльгэр жэшээ харуулһан, заводойнгоо худэлмэришэдые дэмжэхыень уряалһан байгаа.

— Леоновой бригада мүнөө ажаллажа байна аабза. Уулзаха арга бии гү,—гэжэ профсоюзай завкомой түрүүлэгшэ нүхэр Свистуновто хандахада:

— Зэргэлээд ха юмбиибди. Ошое.—гэбэ.

Заһабарилгын - механическа участок. Халаанай худэлмэри түлэг дундаа ябажа байба. Станогуудай шэхэ дулиируулмэ нүерөөн...

— Тэрээхэн набтархан хүбүүе харана гүт?—гэжэ Дмитрий Федорович хургаараа станогой дэргэдэ байһан хүбүүн тээшэ зааба.

Забһарай үедэ Леоновай хажууда ерэжэ:

— Сайн байна,—гэхэдэм, гонзогорхон сагаан шарайтай хүбүүн урдаһаам хараба. Танилсаһанайнгаа һүүлдэ Иван Семенович иигэжэ хөөрэбэ:

— Би 1954 ондо сэрэгэй албаньһаа бусажа ерээб. Арбаад хоноод байхада тус заводто

ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҺОНИН

Техникумдэ олоороо ерэжэ һуралсая

Манай хүдөө ажахын техникум эмхидхэгдэһээр 30 жэл боложо байна. Энэ үе соо тус техникумые 3000 гаран агроном, механик, зоотехник, ветеринарна мэргэжэлтэд дүүргэжэ гараад, республикынай колхоз, совхозуудта ажаллажа байнхай. Техникумнай һүүлэй гурбан жэлэй туршада һуралсалай шэнэ зүйлнүүдээр, шэнэ шэнэ маркын машина, техникээр хангагданхай. Энээнһээ гадна үйлэдбэриин практика гаража байхаар һуралсалай тусхай ажахытай. Энэнь 1466 гектар талмайтай юм. Тэрэшэлэн 1961—1962 оной һуралсалай жэлэй эхиндэ ашаглалгада үгтэхэ дүрбэн дабхар һуралсалай байшан шэнээр баригдажа эхилээ.

Техникумдэ ямар хүн абтадаг юм гэхэдэ, нэгэдэхеэр, хэдэн жэлэй туршада ажалай дүршэлтэй бологшодынь түрүүшын ээлжээндэ абтаха.

1960—1961 оной һуралсалай жэлэй эхиндэ һурагшадаа шэлэн абахадамнай колхоз, совхозуудай партийна, советскэ, комсомолой организацинууд ехэхэн туһаламжа үзүүлһэн юм. Илангаяа Мухаршэбэрэй, Баргажанай, Яруунын, Заиграйн, Хориин, Бичурын, Зэдын аймагуудай хүтэлбэрилэгшэдэй эмхидхэһэн ажалыень һайшаамаар. Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ һурагшадаар абтагшадай олонхидынь хэдэн жэлэй ажалай дүршэлтэй. Эдэнэр бэрхээр һуралсадаг, шалгалта үгэхэдөө «эрхим һайн» гэһэн сэгнэлтэ абадаг байна. Зэдын «Коммунизм» колхоздо трактористаар хэдэн жэл ажаллаһан Ц. Чердонов эрхим һайнаар һуралсахынгаа хажуугаар, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Мухаршэбэрэй «Искра» колхозой гэшүүн В. Митрофанов мүн лэ эрхим һурагшадай нэгэндэ тоологдодог. Тэрэ һайнаар һуралсахынгаа хажуугаар комсомолой комитедэй секретаряар ажалладаг. Мүн техникумдэ заочноор һуралсагшад эрхим сэгнэлтэ абана. Тэдэнэй тоодо Хориин хониной совхозой тракторист Д. Лхасаранов, Бичурын Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишан В. Измайлова, Сэлэнгын совхозой һаалишан, Социалистическэ Ажалай Герой А. Г. Цынгунова, Яруунын «Коммунизм» колхозой гэшүүн С. Климов болон бусад оролсоно.

1961—1962 оной һуралсалай жэлдэ 460 һурагшад абтахаар хараалагдана. Эдэнэрэй 250-ниинь заочноор һуралсаха. Техникумдэ абтагшад хоёр жэлһээ үлүү ажалай дүршэлтэй байха ёһотой. Энээнэй хажуугаар техникумдэ орогшодой 20 процентнь энэ жэлдэ долоодохи класс дүүргэгшэд абтахаар хараалагдана.

Һуралсалай энэ жэлдэ манай техникум дүүргэһэн 22 ветеринар, 32 техник-механизатор республикын колхоз, совхозуудта ажаллахаар эльгээгдэнхэй.

Колхоз, совхозуудай партийна, советскэ, комсомолой организацинууд түрүүшүүлээ техникумдэ эльгээжэ, түсхай мэргэжэл олоходонь туһалха бээ гэжэ найдая.

Хүндэтэ нүхэд, манай техникумдэ һуралсахаар ерыт!

А. Егоров,
техникумэй партийна организациин секретарь.

Манай уншагшад юун тухай бэшэ

Хориин аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хоннн ажалай ажахын тоосоондо оро-жо, бэеэ даанхай томо бригада боложо байһан тухай үсэгэлдэр манай редакцида абтаһан Цимпил Цыренжаповай бэшэг дотор хэлэгдэнэ. Баргажанай аймагһаа Василий Гармаев нигэжэ мэдээсэнэ: энэ хабарай дулаан үдэрнүүдтэ Курумканай совхозой поли дээрэ наг шэбхэ гаргаха ажал түлэг дундаа ябажа байна. Кукурузын баян ургаса абахын түлөө совхозой хүдэлмэрилэгшэд мүнөөнһөө тэмсэжэ эхилээ. «Ажалдаа бэрхэ залуушуул» гэһэн гаршагтай бэшэг соогоо хониншон Д. Гулгенов Баргажанай аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой залуушуулай жэшээтэ ажал тухай хөөрэжэ үгэнэ.

Закаменай эд хэрэглэгшэдэй союзай партийна эхин организацнин секретарь нүхэр Цыбиковэй статья үсэгэлдэр редакцида ерээ. Худалдан абагшадай эрилтые дүүрэн һайнаар хангаха, абаһан социалистическэ уялгануудаа хэрэг дээрэнь нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ талаар худалдан абагшадай ямар хэмжээ-ябуулга хараалаад, тэрэнээ бэелүүлжэ байһые Д. А. Цыбиков статья дотороо тодорхойгоор харуулһан байна. Мүн тус аймагһаа хүдөө бэшэгшэ Б. Шоенов Цакнрай номой магазинние даагша Ц. Хандажаповагай ажал тухай хөөрэнэ. Цырен-Дулма Хандажапова 10 гаран жэлэй т да магазинда ажаллаха з ном тарааха талаар ехэ хэгэ гэжэ тэрэ бэшэг соо сэгдэнэ. Баргажанай а номой магазин һайнаар лана гэжэ Д. Гыргенов шэг дотор хэлэгдэһэн бай «Республикын хүдэлмэ болон хүдөө бэшэгшэдэй хи съездые угтуулан» гаршагтай бэшэг абтаа. гын аймагай Кировэй нэр тэ колхозой парторганиз секретарь Ш. Э. Тубчин дэлмэришэн, хүдөө бэш дэй, ханын газетэнүүдэй тухай энэ бэшэг соогоо хэлэнэ. Автолавкын ажа хай Д. Колмаков, Сэл совхозой тахиагай фермэ Д. Цыбекдашиева, Х Карл Марксын нэрэмжэтэ хозой түмэршэ дархан цыреновэй һайн ажал Ц. Цыренжапов бэшэһэн на. Тинхэдэ «Хабарай гэһэн Вл. Бальбеевэй, «К тухай бодолнууд» гэ Рыгзеновэй шүлэг абтаа.

Шэнэ выставк

Хизаар ороноо шэ республикын музей Б АССР-эй түрүү кукур дай туйлаһан амжалта харуулһан шэнэ выстав хидхэбэ.

Эндэ Кяхтын аймаг журовай нэрэмжэтэ ко суута кукурузашан Бадмацыренович Гал 1960 ондо 140 гектарай риһөө 1150 центнер куку ноороон набша абаһан мүнөө үедэ тэрэнэй зынгаа талмай дээрэ на хэ тараажа байһан т Лыгденовэй хааһан фо гууд дээрэ харуулагдан Кударын совхозой кук шан Радна Гонсоруно гектарай га бүриһөө центнер кукурузын урга һан тухайнь харуул Мухаршэбэрэй аймагай дэм» совхозой эрхим к зашан нүхэр Цыреновэй хэнэй аймагай түрүү к зашадай ажалые хар фотозурагууд эндэ олон

1961 ондо кукурузын ургаса абахын түлөө гэһэн уряатайгаар рес кын бүхы кукурузашад хоз, совхозуудай хүт лэгшэд болон агроно суута кукурузашадай һан уряа эндэ оруулагд

Ж. Жа

Нүүдэл клуб

Партиин XXII съездын урда тээ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ эршэмтэйгээр оролсоһон манай аймагай соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд ажалшадай культурна эрилтэнүүдые хаһа саг соонь хангагдаг болохо зорилгоор нүүдэл клуб эмхидхэгдээ һэн.

Манай нүүдэл клубай хүдэлмэридэ эмшэн, уран зураша, фотограф, лектор, наймаалагша, киномеханик хабаадалсадаг. Тэдэнэр автомашина дээрэ түхеэрэгдэһэн нүүдэл клубтаяа аймаг доторхи колхоз, совхозуудаар, иланганяа холын фермэ, отара, фермэнүүдээр ябадаг, ажалшадта лекци уншадаг, кино харуулдаг, ханын газетэ гаргадаг, бэе муутай гү, али үбшэлһэн хүнүүдые эмшэлдэг, ажаһуудалда эгээл шухала эдхэрэглэл наймаалдаг болонхой.

Жэлэй эхинһээ хойшо манай клуб нилээд горьтой хүдэлмэри хээ гэхэдэ болохо. Гансахан январь һарада бидэнэр 51 фильм харуулаабди. Тэдэнэймнай 16-ниинь хүдөө ажахыда хабаатай темэнүүдтэй байгаа. Гадна 35 уранһайханай фильм малшадта, таряашадта харуулагдаа. «Коммунизм», «Победа», Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудай холын фермэ, бригадануудаар ябахадамнай, маанадые тэндэхи хонишод, һаалишад, малшад айхабтар халуунаар угтадаг, ходо ерэжэ байхые гуйһан юм.

Бидэнэр хүрэһэн газартаа культбаза, клубуудые шэмэглэдэг, уряа лозунгнуудые бэшэдэг, парти, правительствын хүдөө ажахын асуудалнуудаар гаргаһан болоод бусад тогтоол, шиидхэбэринүүдые хүн зондо ойлгуулха талаар нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулдагбди. Жэшээнь, «Һү, мяха, тоһо, нооһо болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые бүри ехээр абадаг болохын түлөө» гэһэн темээр хөөрэлдөө, лекци, элидхэл хүрэһэн лэ газартаа үнгэргэдэг заншалтайбди.

Д. Дашицыренов,
нүүдэл клубые даагша.
В. Стальманов,
киномеханик.

Хори.

Илдам сагаахан шарайтай, энеэбхилэн байгааша энэ басагамнай олон мянгаад залуу үетэнэймнай нэгэн Евдокия Балачук гээшэ. Тэрэнэй хэһэн, хүнэй гайхамаар туйлаһан баатарлиг габьяа гэжэ ажабайдалайнь замай түүхэдэ үшөө үгы юм. Зүгөөр энэмнай өөрынгөө үдэр бүриин юрын ажалда үнэн зүрхэнһөө хандажа, үетэн нүхэдэйнгөө дунда магтуулжа, арад зоной баяр баясхаланда хүртэжэ ябадаг. Иимэл хадаа сэдьхэлээ хананги, сээжэ дүүрэн хүхюун сэнгэлиг ябадаг.

— Ажалдаашье, наадандаашье манай Дуся тулгардахагүй даа,— гэжэ Улан-Удын Шишковка тосхонойхид нүхэр Балачук тухай дэмы хэлсэдэггүй ха. Нээрээшье, эндэхи 60-дахи магазиние тэрэнэй даажа абаһан сагһаа хойшо тосхоной ажаһуугшад һанаагаа амаршоо, тэндэнь эд бараан огто таһардаггүй, хэрэгтэйл юумэн элбэг байха. Аятай зохидхоноор ябталаатай, үнгэ буляалдан байгаа элдэб бүд, гоё һайхан хубсаһа хунар харахадаа эрхэ бэшэ үшөө дахин эрьежэ гараха дураншни хүрэхэ. Зүгөөр олохон эд хэрэглэгшэд тиидэг юм. Тэрэ доро ямар нэгэн хэрэгтэй юумэнэй үгы байгаа һаа, захил хэжэ, хэдэн үдэр хүлеэхэдэшье болохо. Эндэхи наймаалагшад элдэб шалтаг урдаа дэлгээд, миил һуудаггүй, харин хэрэгтэй сагтань өөһэдөө эд бараагаа абаад, нүүдэл наймаа эмхидхэдэг, оёдолшод болон бусад наймаалагшадтай холбоо барисаа шангатай. Энэнь ажал хүдэлмэридэнь ехэхэн түлхисэ болодог, ажалшадай захил бэелүүлхэдэнь, горьтойхон туһаламжа үзүүлдэг. Тус магазинда 10 басагад хүдэлдэг юм. Эдэнэрнай горпромторгын олон тоото магазинуудай хоорондо багахан коллектив гэжэ тоологдодог. Зүгөөр бэелүүлжэ байһан ажал хэрэгээрээ тиимэшье тоодо орохогүйдөө магадгүй. Социалистическэ мүрысөөндэ эрхимлэжэ гарадаг эдэнэрнай түсэбэйнгөө дүүргэлтые огто таһалдуулдаггүй. Басагад булта—Евдокия Балачук, Лидия Леонова гэгшэд түрүүтэй эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ, ниитын хэрэгтэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хандадаг. Энэнь мүнөө тэдэнэрэй албан хэрэг дээрэ тоологдодог, тиимэһээ заатагүй бэелүүлэгдэжэ байдаг болонхой.

Һаяхан эдэбхи үүсхэлтэй эдэ басагадта—Евдокия Александровна Балачук гэгшын хүтэлбэрилдэг коллективтэ коммунистическэ ажалай хундэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо. Энээгээрээ урмашаһан магазинай наймаалагшад саашадаа улам һайнаар ажаллаха байһанаа мэдүүлээ, харюусалга уялгынгаа бүри дээшэлһэниие мэдэрээ.

— Жиирэй наймаалагшадай ажалай сэгнэдэжэ байдагта баярлахыса баярлабабди, омогорхохо ёһоороо омогорхобобди,— гээд нүхэр Балачук хундэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхэдөө мэдүүлээ һэн.

—Найдабариетнай харюулхал байхабди, үшөөшье амжалтануд туйлагдахал байха...

Эдэ үгэнүүдые шагнажа һуугшад альгаа ташаад, үнэн зүрхэнһөө залуу үетэндөө ажалай амжалта, ажаһуудалай жаргал хүсөө һэн.

И. Очорон.
Л. Хайдуровай фото.

Энээниие мэдэхэ гүт?

АБААХАЙ ХЭДЫ ШЭНЭЭН ЮУМЭ ЭДИДЭГ БЭ?

Нэгэ немец эрдэмтэн юрын абаахай барижа, тэрэнээ шэгнээд, амһарта соо хаажархиба ха. Эрдэмтэн абаахайдаа хоол эдюулээд шэгнэбэ.

Тэрэнь үглөөгүүр бэсынгээ шэгнүүрһээ дүрбэ дахин, үдэр — юһэ дахин, үдэшэ — арбан гурба дахин үлүү ехые эдидэг гэжэ элирүүлэгдээ.

Хэрбээ хүн абаахай шэнги эдидэг һаа, үглөөгүүр — бүхэли гунан сар, үдэр — нэгэ сар, мүн табан хони, үдэшэ,—хоёр сар, найман хони, мүн хоёр гахай эдихэ зэргэтэй болоно ха юм.

ДЭЛХЭЙЕ ТОЙРОН...

16-дахи зуун жэлдэ Магеллан эгээн түрүүшынхеэ дэлхэйе 3 жэл соо тойрон тамарһан юм.

Харин XIX зуун жэлэй һүүлдэ хүнүүд дэлхэйе 62 үдэр соо тойрон ябаха аргатай болоһон гэхэ.

Мүнөө үедэ «ТУ-104», «ТУ-114» гэжэ самоледууд ороидоо 45—55 час соо дэлхэйе тойрон ниидэнэ.

Атомай үедэ газарые тойрон ниидэдэг хэмэл одод дэлхэйе час хахад соо тойрон дабшадаг болонхой.

ШАЛТАГААН...

Багша урогой дүүрэхэ багта һурагшадтаа гэрэй даабари бэшүүлдэг ха юм даа. Нэгэтэ багшынгаа даабари үгэхэдэнь класс соо ганса Коля бэшэнгүй, сонхо руу хараад һууба.

— Коля, юундэ даабаряа бэшэнэгүйбши?

— Һайндэрэй урда тээ гэрэй даабари үгэдэггүй бшуут.

— Тээд үглөөдэр ямаршье һайндэр болохогүй ха юм?

— Болохол, минии түрэһэн үдэр,— гэжэ Колиин хэлэхэдэ, бүхы класс шууяшоо һэн гэхэ.

(Үхибүүдэй календарьһаа).

Шатар

Долоодохи уулзалгаһаа

Городой шатаршадай чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө эхилһэн мүрысөөнэй долоодохи уулзалга үнгэргэгдэбэ. Мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһан Хасудовский энэ үдэр Павловтай наадахадаа, хорин нэгэдэхи ябадалай һүүлээр тэнсэжэ һалаһан байна.

Удаадахи хюлгэ дээрэ наадаһан Тоглоев Хобухаевые 13-дахи ябадалдань, Назимов Батомункуевые 17-дохи ябадалдань шүүжэрхёо. Мүн шатаршад Булгаков Метановые, Мадаев Бурловые, үнинэй шатаршадай нэгэн — Мамилов Мельниковые шүүһэн байна. Нүгөөдүүлынь — Белоконь, Черноскутов, Цыденов, Давыдов, Казьмин, Умников гэгшэд өөһэдтөө нэжээд очко бэшүүлэнхэй. Бэрхэ шатаршад Салтанов Самарин хоёр тэнсээ.

Долоодохи үулзалгын удаа Хасудовский 6,5 Тоглоев —6, Павлов, Мельников гэгшэд 5—5, Мадаев Казьмин хоёр тус тустаа 4,5—4,5 очкотой.

А. Игумнов.

Тобшохоноор мэдээсэхэдэ...

*** Галуута-Нуурай хара** алта малтагшад долоон жэлдэ гурбадахи жэлдэ ажалай шэнэ амжалта туйлажа байнхай. Нүхэд Емельянов, Анисимов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадынхид гансахан февраль һарада түсэбөө гадуур хоёр хоёр эшелон нүүрһэ малтажа гаргаба.

Ф. Моренец.

*** Мүнөө жэл Орлигой** дунда һургуулиин багшанар колхозуудаараа ябажа, лекци, хөөрэлдөө үнгэргэдэг болонхой. Һаяхан бүлэг багшанар «Коммунизм» колхозо ошожо, һонирхолтой наада харуулаа. Залуу багшанар С. Мангадаева, Т. Хантагаева, О. Раднаев болон бусад ирагуу гоё хоолойгоороо сугларагшадые баясуулһан байна.

В. Галсанов.

Аха.

*** Темлюгэй цемент-шиферэй** заводой хүтэлбэрилэгшэд ухаалан зохёолго, уралан нарижуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Эндэ февраль һарын 20-һоо апрелиин 20 болотор ухаалан зохёолгын, уралан нарижуулгын конкурс соносхогдобо. Һайн дурадхал оруулагшадта мүнгэн шан үгтэхөөр хараалагдана. Нэгэдэхи шан 100 түхэриг, хоёрдохинь 60—60 түхэригэй хоёр шан, гурбадахинь 30—30 түхэригтэ хоёр шан тогтоогдонхой.

Ж. Гомбоев.

*** Хорёод жэлэй саада** тээ түмэр хүлэгые жолоодожо, хада майлын үбэрые хахалһан Ханда Санжиева мүнөөшье болотор суурхуулһаар. Тэрэ 12 жэлэй туршада трактористаар ажаллаһан намтартай. Һүүлэй үедэ Ханда Санжиева Сэлэнгын совхозой мастерскойдо гагнууршаар ажаллана. Эндэшъе ажаллахадаа үдэр бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэжэ, совхозой түрүүшүүлэй зэргэдэ тоологдодог юм.

Д. Цыбекдашиева.

*** Хэжэнгын совхозой гурбадахи** фермын дэргэдэ эхин һурагшулиин байшан баригдажа, һаяхан ашаглалгада үгтэбэ. Уужам һаруул һургуулитай болоһон һурагшад нэгэ халаанда хэшээлээ дүүргээд, тарадаг болобо.

Д. Жимбеев.

*** Бурядай хүдөө ажахын** министерство республикын колхоз, совхозуудай агрономуудай семинар үнгэргэбэ. Семинарта хабаадагшад «Хүрэнгэ тарилгые яажа эмхидхэхэб» гэһэн асуудал хүдөө ажахын институтай багшанарай хөөрөөе шагнаа.

В. Яковлев.

ТАЙГА СОО... В. Шитиковэй фотоэтюд.

НҮХЭДЭЙ СҮҮД

«Победа» колхоздо нүхэдэй сүүд эмхидхэгдэһээр жэлһээ дээшэ боложо байна. Тус сүүдые КПСС-эй гэшүүн С. Ушаков шадамар бэрхээр хүтэлбэрилнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ 7 дахин элдэб асуудалнуудые хаража үзөө. Жэшээнь, Александр Иванов хониной отарада ажаллажа байтараа, ямаршье шалтагаангүйгөөр ажалаа хаяжархёод, ажалдаа ошохогүйб гэжэ арсаа гэхэ. Колхозой правлени энэ асуудалые сүүдэй үзэмжэдэ табиһан байгаа. Нүхэдэй сүүд Ивановой аашые хаража үзөөд, тэрэнэй алдуу гаргаһые ойлгуулжа, ажалдань эльгээһэн байгаа. Мүнөө Иванов хэнһээшье дутуугүйгөөр хүдэлнэ. Мүн колхозой гэшүүн Андрей Черных гэгшые колхозой правлени 1960 ондо барилгашадай бригадираар томилһон юм. Тэрэнь албан хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандажа, үгы хүнүүдэй нэрэ дээрэ худал хуурмаг наряд хаагаад, 5 мянган түхэриг үлүүтэй мүнгэ өөртөө үбэршэлһэниинь мэдэгдээ. Тэрэ муухай хэрэгынь ноябрь һарада нүхэдэй сүүдтэ харагдажа, эндэ байлсаһан 200-гаад колхознигуудай гуйлтаар мүрдэлгын эмхи зургаанда үгтөө һэн.

Тиигэжэ «Победа» колхозой нүхэдэй сүүд ажалһаа хулжагшад, архи тамхи намнагшад, һальхай зайран ябадалтан, ниитын зөөри үбэршэлэгшэдые эрид шангаар шүүмжэлжэ, партийна организаци, колхозой правленидэ горьтойхон туһаламжа үзүүлнэ.

Б. Жамбалов.

Мухаршэбэр.

Мархайн аша тарган

Элдин хонгор Яруунада иимэшье уша байдаг даа!

I.

Олзошон Садажапов Поликарп гэдэгэй уршагта ябадал тухайнь хөөрэхэ болоо һаа, унжагай ута. Тэрэнэй түүхыень тобшо тэдыгээр тайлбарилая.

Урзанда жэл Исингын Ленинэй нэрэмжэтэ артельдэ переселенец боложо ороод, колхозой хүзүүгээр 13000 түхэригэй шэнэ гэр барюулһан байгаа. Жэл тухай хүдэлөөд байхадань, совхоз болобо. Одоошье олзошондо аза талаан бууба! Тобшоор хэлэхэдэ, түрүүшынгээ гэрэй үри шэрэшье огто түлэнгүй, тэрэнээ дам худалдаад, дарагар гоё хоёрдохи байшангаа баржа ороо. Совхоз болоһонһоо хойшо хаанашье ажалгүй, хүнгэн олзо бэдэрээд лэ үхэрэй уусада зоогдоһон гуур мэтэ зоболгүйхэн ажаһуудаг болошонхой.

Мүнгэн гэхэдэ
Мүргэжэ дохидог,
Ажал гэхэдэ
Атигад гэдэг
Хүнүүд
Улаа Яруунада
Бии юм байна.

Тэдэнэй нэгэн —
Ши байнаш!
Үлүү хараад,
Бүлуу химэлэн,
Садажа ядаһан
Садажапов гүүлэ
Хуурмаг зантайда
Хулуушан болоош.
Эрын ёһоор
Эрид шиидыш,
Хамтын ёһоор
Хам оролсыш!..

II.

Нарһатаһаа зүүлжээ далаад модондо Алтанай фермэ гэжэ байдаг юм. Хэзээ заяанда баригдаһан, найман тээшээ нал-

шиишаһан гэрнүүд соо л малшад үбэлжэдэг.

Арай торожо байһан гэ дэйнь дараанса ехэ һал болоходо тэргын мөөрт тэдэгдэһэндэл наярхай с байдаг шэнги даржаганай дэлдэг байха юм.

ГЭРЭЙ ГОМДОЛ (т ноо

«Саг-сагтаа,
Сахилза-хүхэдөө» гэд
Бидэшье хадаа,
Мүнхэ наһатай бэшэ
Баарһан малшадаа
Даража унахаар болоо
Һүнэй доошолбол
Һү-һай гүйлдэхэт,
Барилга дурдабал
Барагад гэлдэхэт.

М. Тар

Редактор Ц. Ц. ЦИБУ

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора —32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни, пропаганды — 24-74, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, информации— 35-14, культуры—34-05, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00627. г. Улан-Удэ. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 3